

UNITATEA BISERICII ÎN ADEVĂRUL LUI HRISTOS ȘI ÎN DUHUL SFÂNT DUPĂ EVANGHELIA DE LA IOAN

Pr. Dr. Gheorghe HUSARCIUC

Introducere. Evanghelie și Biserică

Unitatea Bisericii este o problemă ce se pune astăzi, tot mai des, în abordările teologice și în relațiile interbisericești. Și este firesc să fie așa. Într-o lume în care rupturile interumane au atins toate planurile vieții, dorința de unitate este explicabilă. Cu cât dezbinările se accentuează, cu atât mai mult se întărește convingerea că *nu este bine să fie omul singur* (Fac. 2, 18), ci el este rânduit de Dumnezeu spre comuniune. Dacă dezbinările sociale sunt dureroase, cu atât mai mult sunt cele religioase. Orice creștin trebuie să le perceapă ca pe o stare de anormalitate și să-și dorească o rezolvare a lor.

În demersul de luptă pentru unitate creștină este necesar să avem ca punct de plecare învățătura Mântuitorului Iisus Hristos, așa cum ne-o prezintă Sfintele Evanghelii. Trebuie să ținem seama însă că Sfintele Evanghelii nu sunt simple biografii ale lui Hristos. Sfinții Evangheliști nu s-au străduit să scrie o istorie a vieții și activității Mântuitorului. Ei au fost preocupați nu atât de cronologie, cât de teologie, fără însă a renunța total la cronologie.¹ Întreaga lor strădanie a fost de a da mărturie despre împlinirea planului de mântuire al lui Dumnezeu în Hristos Iisus;² nu au redat pur și simplu cuvântările și nu au relatat doar minunile Mântuitorului, ci așezarea lor într-un anumit context, aceasta arătându-ne urmărirea unei finalități precise. Cuvintele și lucrările Mântuitorului ne sunt redade în context interpretativ.³ Acestea au fost primite de către ucenicii Domnului, care nu le-au receptat doar ca realitate istorică, ci le-au surprins și semnificația teologică. Prin propovăduirea orală acestea au fost transmise Bisericii care le-a interpretat sub asistența Duhului Sfânt. Astfel că atunci când au fost scrise Evangheliile, autorii lor au găsit materialul în Tradiția Bisericii, nu ca simplă relatare istorică, ci împletit cu interpretarea lui, în

¹ Masterand Gheorghe Husarciuc, *Elemente liturgice în Evanghelia după Ioan*, Disertație (tehnoredactată), Sibiu, 2000, p. 6; vezi și Idem, *Valoarea liturgică și teologică a imnografiei Penticostarului*, Teză de licență (tehnoredactată), Sibiu, 1999, p. 45.

² Pr. Prof. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan (III)*, art. în foaia „Iisus Biruitorul” [IB.], nr. 6, iunie 1995, p. 3.

³ V. Kesich, *L'image du Christ dans l'Evangile. L'Eglise et la critique moderne, cap. 4. Cronologie și teologie în Evanghelie*, citat după Pr. Prof. Vasile Mihoc, Curs de master, 1999- 2000 (manuscris).

lumina Învierii și preamăririi Domnului. Aceasta nu distruge istoricitatea cuvintelor și faptelor Domnului, căci Hristos e același înainte și după Înviere. S-a schimbat doar capacitatea de percepție a mesajului Lui, schimbare pe care o operează Sfântul Duh prin viața liturgică.

Sfintele Evanghelii sunt deci Tradiție a Bisericii, fixată în scris sub călăuzirea Sfântului Duh. Dar această Tradiție nu e ceva mort, ce aparține trecutului, ci e strâns legată de viața prezentă a Bisericii, care o actualizează permanent. Ea oglindește toate modurile de manifestare ale Bisericii, în calitatea ei de comunitate în urcuș spre comuniunea cu Dumnezeu.

Evangheliile sunt opera Bisericii. Această constatare nu minimalizează rolul Evangheliștilor, ei înșiși membri ai Bisericii. Ei preiau materialul din Tradiția Bisericii și scriu potrivit scopului ei, selectând și expunând acele fapte și cuvinte ale Domnului care corespund acestui scop și aranjându-le în așa fel încât să rezolve probleme concrete ale Bisericii. Evanghelistul este din Biserică și scrie pentru Biserică. Iar scrierea lui e acceptată de Biserică, care o recunoaște ca fiind a ei. Și aceasta pentru că în autorul Evangheliei lucrează același Duh Sfânt Care lucrează și în Biserică. Numai în măsura în care Evanghelistul are o viață liturgică ce se identifică în viața liturgică a Bisericii, scrierea lui poate răspunde nevoilor Bisericii.⁴

Trebuie însă să precizăm că Evangheliile nu sunt tratate de teologie și cu atât mai puțin tratate de ecleziologie. În ele nu găsim definiții ale Bisericii, ca, de altfel, niciăieri în Noul Testament.⁵

Evanghelia după Ioan

Oglindirea cea mai clară a modului de înțelegere a faptelor și cuvintelor Mântuitorului de către Biserică o găsim în Evanghelia a IV-a. Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, scriind Evanghelia sa la sfârșitul veacului apostolic,⁶ nu-și propune doar să completeze cele prezentate de Evangheliile sinoptice, ci urmărește în primul rând desăvârșirea credinței cititorilor: „Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristosul și, crezând, viață să aveți în numele Lui” (In. 20,31).⁷ El își ia libertatea de a ne oferi o altă cronologie, dispunând materialul după alte criterii. El insistă asupra unor fapte și cuvinte omise în celelalte Evanghelii, iar pe cele ce se găsesc și la sinoptici le îmbracă într-o lumină nouă.⁸

Mai mult decât în celelalte Evanghelii, la Sfântul Evanghelist Ioan, actele lui

⁴ Masterand Gheorghe Husarciuc, *Elemente liturgice în Evanghelia după Ioan...*, p. 7.

⁵ Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologia Noului Testament*, în S.T., Seria a II-a, Anul XXIX, 1977, nr. 3-4, p. 233.

⁶ Evanghelia după Ioan este datată între anii 90-100; vezi Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, Asist. Drd. Daniel Mihoc, Drd. Ioan Mihoc, *Introducere în Studiul Noului Testament*, vol. I, ediția a II-a, Ed. Teofania, Sibiu, 2001, pp. 161-162.

⁷ *Ibidem*, p. 162.

⁸ *Biblia comentată – Noul Testament*, I.P.S. Bartolomeu Anania, București, 1993, pp. 146-147; și în *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sf. Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, E.I.B.M., București, 2001, p. 1555.

Iisus Hristos revelează adevăruri teologice. El ține să ne spună că minunile relatate nu sunt doar simple minuni, că acțiunile Mântuitorului relevă și o semnificație simbolică. De altfel, el prezintă doar acele minuni care nu pot fi nicidecum explicate prin legile fizice și elimină pe acelea care ar putea crea dubii (vindecări naturale, etc.).⁹ Înțelegerea lor nu trebuie să se oprească la sensul istoric ci să treacă dincolo. Sfântul Ioan însuși ne avertizează de aceasta numindu-le σημεῖον = „semne” (In. 2, 11)¹⁰: *Acest început al semnelor l-a făcut Iisus în Cana Galileii și Și-a arătat slava Sa* (In. 2, 11) sau: *Și încă multe alte semne a făcut Iisus în fața ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta, provocându-ne să le descoperim și să credem că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să avem viață în numele Lui* (In. 20, 31). Semnele expuse conduc la același punct: relația lui Iisus cu Tatăl. Odată ce această relație este bine stabilită, Sfântul Ioan mai are puține de spus, dar Iisus va mai spune multe pentru a întări înțelegerea acestei legături. Discursul lui Iisus este adesea urmat de reflexii ale Evanghelistului¹¹. Intenția Sfântului Ioan este să evidențieze identitatea persoanei istorice a lui Iisus cu Hristos prezent în Biserică, să contureze legăturile fiecărui eveniment al vieții lui Iisus cu manifestările lui Hristos în Biserică¹². El scrie Evanghelia sa la sfârșitul sec. I, când Biserica era deplin organizată, simbolismul său făcând trimitere la aceste realități. Evanghelia sa propovăduiește ideea unității Bisericii după modelul unității Sfintei Treimi (In. 17, 21-25).

O altă trăsătură specific ioaneică, de care trebuie să ținem cont în abordarea textului Evangheliei a IV-a, este folosirea expresiilor cu sensuri suprapuse, în special în prezentarea cuvântărilor și convorbirilor Mântuitorului.¹³ Interlocutorul este condus treptat de către Hristos de la înțelegerea comună a celor expuse la cea duhovnicească și noi, cititorii, împreună cu el.¹⁴ Acest urcuș gradat în cunoaștere este prezentat de Sfântul Evanghelist Ioan prin tehnica expunerii în „tușe succesive”, fără a avea pretenția că epuizează tema,¹⁵ dar totdeauna urmat de mărturisirea credinței celui ce primește descoperirea.

⁹ Octave Merlier, *Le Quatrieme Evangile, vol. II – Generalites, La Question Joannique*, Teză de doctorat în litere, la Facultatea de Litere a Universității din Paris, Atena, 1961, p. 286.

¹⁰ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sf. Evanghelie de la Ioan (III) ...*, p. 3.

¹¹ Gerard S. Sloyan, *Interpretation A Bible Comentary for Teaching and Preaching, John*, John Knox Press, Atlanta, 1988, p. 31.

¹² Oscar Cullmann, *Noul Testament*, trad. de Cristian Preda, Ed. Humanitas, București, 1993, p. 60.

¹³ De exemplu: dărâmarea Templului cu referire la templul trupului Său (In. 2, 19-21); ἀνωθεν = din nou dar și de sus, în convorbirea cu Nicodim (In. 1, 3.7.13); „înălțarea” Fiului Omului cu referire la Răstignire (In. 3, 14; 8, 28; 12, 32-33); ὕδωρ ζῶν = apă vie, apă de izvor, folosit pentru a desemna Harul Duhului Sfânt (In. 4, 7-15; 7, 38-39); ἄρτος ζῶν = pâinea cea vie (In. 6), cu conotații euharistice; πνεῦμα = vânt, dar și Duh, referitor la lucrarea Duhului Sfânt în nașterea de sus (In. 3, 8), cf. Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, Asist. Drd. Daniel Mihoc, Drd. Ioan Mihoc, *op. cit.*, pp. 171-172; Maurice Carrez și François Morel, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, trad. de Gheorghe Badea, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999.

¹⁴ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, Asist. Drd. Daniel Mihoc, Drd. Ioan Mihoc, *op. cit.*, pp. 171-172.

¹⁵ Masterand Gheorghe Husarciuc, *Elemente liturgice în Evanghelia după Ioan...*, p. 74.

În Evanghelia a IV-a nu vom întâlni abstractizări. Sfântul Ioan este evreu. El nu are un mod de gândire și de expunere abstract, logic, specific europenilor, ci unul oriental, bazat pe imagini și reprezentări.¹⁶ El „nu raționează, nu argumentează”, ci „atestă, afirmă, mărturisește”¹⁷ ceea ce a auzit, ceea ce a văzut cu ochii săi (I In. 1,1), ceea ce el însuși a simțit și a trăit. Sfântul Evanghelist Ioan nu abstractizează, ci exprimă poetic adevărurile mântuitoare. Repetând adesea, mai ales când vrea să accentueze o anumită idee, expresii sau chiar propoziții întregi, fie în mod afirmativ (In. 1, 7-8; 13, 34; 19, 10 ș. a.), fie printr-o negație întărită de o afirmație (1, 13 ș.a.), ne amintește de paralelismul sinonimic și antitetice specific poeziei ebraice, frecvent întâlnit în cărțile didactico-poetice ale Vechiului Testament, el însuși creând uneori adevărate structuri imnice (ex.: In. 1, 1-18; cap. 17 etc.).¹⁸

Toate acestea fac deloc ușoară, dar deosebit de frumoasă și incitantă studierea Evangheliei după Ioan.

Terminologia ecleziologică neotestamentară

Termenul de „Biserică”¹⁹ traduce în limba română grecescul η ἑκκλησία, ας = adunare. Cuvântul ἑκκλησία nu este exclusiv biblic, el desemnând în lumea greacă o adunare oficială, legitimă²⁰, a poporului, constituită în urma unei convocări. El a fost preluat în Septuaginta²¹ pentru a traduce ebraicul הַקָּהָל (qahal) = adunare, mulțime, cu referire atât la reuniuni oarecare²² (Ps. 25,4), cât mai ales la adunări religioase (Num. 19, 20; Deut. 23, 2 etc.), fiind folosit adesea în relație cu Templul. הַקָּהָל (qahal) este tradus și prin συναγωγή care are sens mult mai larg, desemnând orice fel de reuniune. Faptul că în sec. I συναγωγή desemna și locașul de cult iudaic, i-a făcut pe creștini să folosească pentru denumirea comunității creștine exclusiv termenul ἑκκλησία²³.

¹⁶ De exemplu alegorii: a vitei și a mlăditelor (In. 15, 1-6) etc. sau diferite noțiuni care desemnează nu concepte filosofice, ci Însăși Persoana lui Iisus Hristos. Dumnezeu este lumină (I In. 1, 5) este adevărul (In. 14, 6), este Duh (In. 4, 24), este iubire (I In. 4, 8), nu sunt definiții ci atribute ale lui Dumnezeu, *Ibidem*, pp. 165-166.

¹⁷ Pr. Prof. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan*, în IB, Anul VI, 1995, nr. 3, p. 3.

¹⁸ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, Asist. Drd. Daniel Mihoc, Drd. Ioan Mihoc, *op. cit.*, pp. 164-165.

¹⁹ Ἡ βασιλεία, ας = domnie, regalitate, demnitate regală (Lc. 19, 12; I Cor. 15, 24; Apoc. 17, 12); regat, împărăție (Mt. 12, 25; Mc. 3,24; 13, 8; Lc. 11, 7; 21, 10); sau în expresii desemnând „Împărăția lui Dumnezeu” (Mt. 3, 2; 6, 33; 13, 43; Mc. 1, 15; F.A. 8, 12; II Pt. 1, 11), cf. *Dicționar grec-român al Noului Testament...*, pp. 57-58.

²⁰ În Fapte 19, 34-40 avem un exemplu de adunare nevalidă (nefiind convocată oficial) care a fost împrăștiată de secretarul cetății.

²¹ În Septuaginta este folosit de 80 de ori, vezi Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologia Noului Testament*, p. 234.

²² Cu excepția textului I Regi 19, 20 unde traduce הַקָּהָל (lahaqah) = stol, grup, vezi *Dicționar ebraic-român*, „Sinai” Publishing Tel-Aviv, 1986, p. 79.

²³ Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologia Noului Testament*, pp. 233-234.

Termenul ἑκκλησία apare de 114 ori în Noul Testament,²⁴ dar este folosit doar de două ori în Evangheliile și numai în Evanghelia după Matei (Mt. 16, 18; 18, 17).

E relevă patru caracteristici ale Bisericii: chemarea și alegerea membrilor ei, universalitatea și autoritatea ei²⁵, toate surprinse în majoritatea scrierilor Noului Testament.

Însă, pentru a avea o imagine completă a Bisericii, nu trebuie să ne oprim doar la acele texte în care apare termenul ἑκκλησία. Adesea, Biserica este desemnată printr-un substitut sau o metaforă. Cele mai cunoscute sunt „Împărăția cerurilor” sau „Împărăția lui Dumnezeu”, frecvent folosite în Evangheliile,²⁶ Matei folosind aproape exclusiv prima²⁷ – deoarece se adresează mediului evreiesc, unde se evita rostirea numelui lui Dumnezeu de teama blasfemiei – iar Marcu, Luca și Ioan, numai a doua formă²⁸. Expresia mai este întâlnită și sub alte forme: „Împărăția lui Hristos”²⁹, „a Fiului Omului”, în care Hristos este prezentat ca Împărat, Învățător, Sfințitor, Mântuitor, dar și Judecător; conducător cu puteri depline al Împărăției.³⁰

Dar învățătura despre Biserică o descoperim în însuși spiritul scrierilor neotestamentare, ele oglindind situația Bisericii din vremea lor și fiind destinate să zidească pe credincioși.

I. Biserica în Evanghelia după Ioan: abordare analitic-exegetică

După cum putem constata din cele expuse mai sus, în Evanghelia a patra nu găsim termenul ἑκκλησία, iar expresia „Împărăția lui Dumnezeu” este folosită doar de două ori și numai în convorbirea cu Nicodim, cu referire la Botez ca act de intrare în Împărăție (In. 3, 3.5). De asemenea, în dialogul cu Pilat, Mântuitorul Se prezintă ca Împărat, afirmând spiritualitatea „Împărăției Sale” și superioritatea ei față de cea apărută de guvernator (In. 18, 36). Dar chiar dacă terminologia ecleziologică este atât de puțin prezentă, nu putem zice același lucru despre prezențele ecleziologice.

²⁴ În Evanghelia după Matei de două ori, în Faptele Apostolilor de 23 de ori, în epistolele pauline de 65 de ori, o dată în Epistola Sfântului Iacov, în Epistola a III-a Sobornicească a Sf. Ioan de 3 ori și de 20 de ori în Apocalipsă, vezi *Ibidem*, p. 234.

²⁵ ἑκκλησία (ἐκ + καλέω = a chema, a aduna), după *Dicționar grec-român al Noului Testament*, p. 147; Magstrand Pr. Ioan Mircea, *Învățătura despre Biserică în Evanghelie, privită interconfesional*, în „Ort.”, Anul VII, 1955, nr. 1, p. 74.

²⁶ Le întâlnim în Noul Testament de 142 de ori, dintre care de 119 ori numai în Evangheliile, apud Magstrand Pr. Ioan Mircea, *Învățătura despre Biserică în Evanghelie*, p. 75; Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologia Noului Testament*, p. 234.

²⁷ Sf. Matei folosește expresia „Împărăția lui Dumnezeu” doar de 4 ori: 6, 33; 12, 28; 19, 24; 21, 43.

²⁸ În Evanghelia după Ioan este folosită doar de două ori: In. 3, 3.5.

²⁹ În Evanghelia după Ioan este folosită doar o singură dată: In. 18, 36.

³⁰ Pr. Ioan Mircea, *op. cit.*, p. 75; Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologia Noului Testament*, p. 235.

Prologul (1, 1-18)

Sf. Ioan își începe Evanghelia prezentându-L pe Hristos ca fiind Cuvântul Cel veșnic prin Care s-au făcut toate (1, 1-3). El este Lumina care vine în lume ca să lumineze pe oameni (v. 9). Venirea Sa în lume determină o primă reacție a acestora: cei pe care El i-a creat nu-L recunosc drept Creator al lor. Mai mult, chiar *ai Săi* – spune cu durere apostolul – cei aleși, urmașii lui Avraam, către care Dumnezeu și-a manifestat în mod deosebit grija Sa, nu L-au primit. Evanghelistul face distincție între necunoașterea lumii și respingerea lui Israel. Păcatul lui Israel este mai greu, deoarece nu e prima dată când află despre Mesia. Dumnezeu le-a descoperit cu mult înainte prin prooroci, despre Cel ce avea să vină.³¹ Totuși, respingerea lor denotă aceeași necunoaștere ca și a păgânilor. Sfântul Ioan nu are în vedere o cunoaștere senzorială, intelectuală. A cunoaște pe Dumnezeu în Sfânta Scriptură înseamnă a crede și a te supune Lui, împlinindu-I voia. Această cunoaștere este mijlocită de Hristos, Care este într-o deplină comuniune ființială și de iubire cu Tatăl (7, 29; 8, 55; 10, 15; 17, 25 etc.). Prin iubire și ascultare față de Hristos, oamenii pot ajunge în comuniune harică și în adevărată cunoaștere a lui Dumnezeu.³²

După ce vorbește de respingerea lui Hristos de către neamuri și de către poporul evreu, Sf. Ioan anunță nașterea unui nou popor al lui Dumnezeu, ai cărui membri, chiar dacă trupește își au originea în cele două popoare menționate anterior, duhovnicește nu mai aparțin acelor. Primindu-l pe Hristos, nu au devenit simpli cetățeni ai noului popor ales, ci chiar fii ai lui Dumnezeu, fiind născuți de la Dumnezeu (v. 12-13). Indiferent de statutul lor social, tuturor celor ce cred le dă cea mai mare cinste, cea de fii, făcându-i pe toți egali.³³ Calitatea de fiu este dată printr-o naștere în care trupul nu are importanță. Totuși, pentru a nu crede că cel ce devine fiu devine egal cu Fiul, apostolul precizează că noi ne naștem *de la Dumnezeu* prin credință, pe când Fiul este cel Unul-născut al Tatălui și *plin de har și de adevăr* (v. 14).³⁴ El este Fiul al Tatălui prin fire, pe când noi prin har. Dar prin Hristos devenim participanți la firea dumnezeiască³⁵ și purtători de har.

Sf. Ioan anticipează în aceste versete nașterea Bisericii ca și comunitate a celor ce cred în Hristos și devin fii născuți din Dumnezeu prin Botez.³⁶

³¹ Sf. Chiril al Alexandriei, *Scrieri, Partea a patra, Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, traducere, introducere și note de Preot Profesor Dumitru Stăniloae, EIBM., București, 2000, p. 105; vezi și Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentar la Evanghelia de la Ioan*, traducere din limba franceză de Diacon Gheorghe Băbuț, Editura „Pelerinul Român”, Oradea, 1997, pp. 44-45.

³² Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu*, Vol. I, Ed. Teofania, Sibiu, 2003, pp. 51-52.

³³ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 50.

³⁴ De altfel, Sf. Ioan face această distincție și prin termenii folosiți: folosește υιος = fiu exclusiv pentru Hristos, pe când pentru creștini folosește τέκνα = copii; cf. Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu ...*, p. 52.

³⁵ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 108-110.

³⁶ *Ibidem*, p. 109; vezi și Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 51.

Primii ucenici și mărturisitori ai lui Hristos (1, 19-51)

Evanghelia continuă cu prezentarea momentului în care primii oameni au crezut. Nu Mântuitorul este cel care inițiază acest moment. El așteaptă întâi inițiativa omului, pentru ca apoi să-i răspundă, chemându-l să-I urmeze.³⁷ Un rol important îl are Sf. Ioan Botezătorul. Ca Înaintemergător, el este cel care face această pregătire, aprinzând în inimile oamenilor dorința de a-L cunoaște pe Mesia. El însuși a crezut în cel ce avea să vină, de aceea mărturisește cu putere.

Sf. Ioan Botezătorul Îl descoperă cu insistență pe Iisus ca fiind Mielul de jertfă ce ridică păcatele lumii (1, 29.36),³⁸ dar și cel preexistent și care are putere să boteze cu Duhul Sfânt deoarece este sălaş al Duhului (1, 33), pentru ca mai apoi să-l prezinte ca Fiu al lui Dumnezeu. Această ultimă mărturisire devine o expresie a credinței tuturor celor ce l-au cunoscut pe Hristos. Mărturia lui nu rămâne fără ecou. Doi dintre ucenicii săi, urmează pe Mântuitorul, dorind nu numai un sfat sau un cuvânt de învățatură de la El, ci să-L cunoască pe îndelete și să știe unde-l pot găsi ori de câte ori au nevoie. Întrebarea lor: *unde locuiești?* (1, 37-40) exprimă „dorința de a vedea și înțelege sălășluirea Fiului lui Dumnezeu între oameni”.³⁹ De aceea, Mântuitorul le adresează chemarea de a-L urma. Impresia lăsată de această primă întâlnire în inima Evanghelistului este atât de mare, încât el poate preciza până și ceasul primirii chemării, deși trecuseră vreo 70 de ani.

Hristos doar se arată, dar nu spune nimic în fața Sf. Ioan Botezătorul. El vine să-și ia Mireasa Sa, Biserica. Înaintemergătorul, ca prieten al Mirelui (In. 3, 29), îi înfățișează Acestuia Mireasa Sa. Iar momentul începerii nunții lui Hristos cu Biserica este momentul câștigării primului suflet.⁴⁰

Andrei, unul dintre cei doi,⁴¹ se manifestă îndată ca ucenic al Domnului, mărturisindu-L ca Mesia întâi fratelui său, Simon, și-l aduce la Hristos. Acestuia, Iisus, într-un gest profetic, îi schimbă numele în Petru, cunoscându-i credința tare ce avea să fie piatră de temelie la zidirea Bisericii (1, 41-42).⁴² La fel face și Filip, mărturisind pe Mesia cel promis prin proorocii lui Natanael, îl duce la Domnul. Natanael, înțelegând atotștiința lui Iisus, Îl mărturisește nu doar ca pe Cel așteptat, ci ca Fiu al lui Dumnezeu.⁴³ Chemarea apostolilor ne descoperă dorința lor de a afla cât mai mult despre taina mântuirii (1, 45-50). Ucenicii lui

³⁷ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 150-151.

³⁸ Origen vede o referire la lumea Bisericii: Hristos ridică doar păcatele celor ce cred în El, cf. Origen, *Scrieri alese II, Comentariul la Evanghelia după Ioan*, trad. de Pr. Prof. T. Bodogae, Pr. Prof. N. Neaga și Zorica Latcu, în P.S.B., vol. 7, p. 149.

³⁹ *Ibidem*, pp. 171-172.

⁴⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 88.

⁴¹ Numele celui alt nu ni se descoperă. Ar putea fi însuși Evanghelistul; cf. *Ibidem*, p. 90.

⁴² Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 153.

⁴³ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Meditații la Evangheliile duminicilor Triodului și Pentecostarului*, Ed. Teofania, Sibiu, 2003, pp. 54-55.

Iisus erau oameni simpli dar nu ignoranți.⁴⁴ Cunoscând Sfintele Scripturi în sinceritatea inimilor lor, au putut să răspundă cu fermitate chemării lui Hristos, căci L-au identificat ca fiind Cel despre care au vestit proorocii. De remarcat este faptul că toți cei care-l descoperă pe Iisus, ard de dorința de a-L mărturisi.

Evangelistul încheie acest moment cu vestirea Mântuitorului despre sensul acestei chemări: *de acum veți vedea cerurile deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului* (v. 51).⁴⁵ Putem considera aceasta o viziune asupra Bisericii. Într-adevăr, Biserica este cea în care cerul se deschide și se unește cu pământul.

Nunta din Cana Galileii (2.1-12)

Nu fără rost, primul eveniment al activității Mântuitorului pe care îl relatează Sf. Ioan Evangelistul este Nunta din Cana Galileii. Mântuitorul este însoțit de mama Sa și de apostoli. Deja din primele versete ni se descoperă existența unei comunități de ucenici (2, 1-2). Însăși prezența lor la o nuntă sugerează atmosfera comunității.

Unii critici simbolisti au încercat o interpretare alegorizantă a acestei minuni, pornind de la premisa că istorisirea nu ar avea valoare istorică, ci ar fi o alegorie creată prin reflexie pe baza tradiției sinoptice.⁴⁶ Fără a-i contesta istoricitatea, putem să-i surprindem o valoare simbolică, dată chiar de Sf. Ioan, după cum el însuși ne avertizează.

La nuntă, nu mirii, ci Iisus și ucenicii Săi sunt în prim plan. Maica Domnului se manifestă ca mamă a Mirelui, făcându-și griji din cauza terminării vinului. Iar Iisus chiar oferă vinul cel bun în locul mirelui. Vinul apare ca un element important, indispensabil în cadrul nunții, și nu bucatele, mai ales că este oferit de Hristos. Mântuitorul preface apa pentru purificări rituale a vechilor rânduieli imperfecte,⁴⁷ în vinul cel nou al Împărăției (2, 6). Pregătirea vinului sugerează un început al unei acțiuni ce se va încheia ulterior (2, 11). Acest *început* face trimitere la începutul manifestării lui Hristos în lume, la întrupare. El, Mirele, vine să-Și ia mireasă firea umană, ce va constitui nucleul Bisericii. Vine în *Galileea neamurilor* (Isaia 8, 23; Mt. 4, 15), deoarece Sinagoga Îl respinsese.⁴⁸

⁴⁴ Sf. Chiril al Alexandriei accentuează faptul că Filip îl caută pe Natanael știindu-l râvnițor în cunoașterea lui Dumnezeu, și îi vorbește de Mesia cel descoperit de Moise și de prooroci, Filip însuși fiind cunosător al profeților. Și Natanael răspunde ca un cunosător, știind că din Nazaret nu se ridicase nici un om important pentru Israel, *op. cit.*, pp.153-154.

⁴⁵ Imaginea face trimitere la viziunea lui Iacov (Fac. 28, 12), cf. Natalia Manoilescu Dinu, *Iisus Hristos Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii*, vol. 1, Editura Bizantină, București, p. 158.

⁴⁶ M.H. Holtzmann, cf. M. Lepin, *La valeur historique du Quatrieme Evangile*, Letouzey et Ane Editeurs, Paris, 1910, vol. I, p. 182.

⁴⁷ 6 vase cu apă – număr imperfect, cf. Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, p. 67.

⁴⁸ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 159-160.

Mai mult, această minune cu valoare de semn (In. 2, 11) are un final deschis, fiind un „început” al descoperirii slavei Marelui Hristos către Mireasă, Biserica Sa, descoperire care e percepută de Biserică și are ca efect întărirea credinței.

Curățirea templului (2, 13-25)

Mântuitorul, urcându-Se la Ierusalim cu ocazia primului Paști al activității Sale, alungă din Templu pe cei ce făceau negoț, spunându-le: Nu faceți Casa Tatălui Meu casă de negustorie (2, 16). Aceasta îi face pe iudei⁴⁹ să se revolte și să ceară semn, pe care-l vor primi, dar fără să-l înțeleagă. El le vorbește despre dărâmarea și ridicarea Templului în a treia zi, cu referire la templul trupului Său. A doua acțiune se constituie ca un semn al primei acțiuni, aceea că are putere să curățească de toată întinăciunea și răutatea (2,18). La sărbătoare, mulți au crezut în El, datorită minunilor pe care le făcea, dar Iisus nu se încredea în ei – ne spune Sf. Ioan (In. 2, 23-25) – deoarece, fiind cunoscător al inimilor, știa că aceștia nu au o credință adevărată. Aceștia nu pot fi ucenici ai Săi. Credința lor este, de fapt, o fugă după senzational. În opoziție cu aceștia sunt puși Apostolii, care la Nunta din Cana Galileii descoperă slava Mântuitorului și cred în El (In. 2, 11). Hristos nu i-a favorizat pe aceștia. Minunile le-a săvârșit în văzul tuturor; cuvintele le-a rostit în auzul tuturor. Dar apostolii își deschid inima pentru a-L cunoaște și păstrează în sufletul lor, ca pe un odor de mare preț cuvintele Lui, chiar dacă pe moment nu le înțeleg (In. 2, 22).⁵⁰

Ruptura dintre cei ai lui Hristos și iudaism este accentuată gradat pe parcursul Evangheliei. Situația iudaismului nu corespunde vocii lui Dumnezeu. Când Mântuitorul vrea s-o îmbunătățească, Se lovește de opoziția iudeilor, care nu numai că nu acceptă aceasta, dar și pe El Îl resping. Ceea ce duce la apariția altor realități, potrivite ucenicilor Domnului. De la începutul pericopei, Sf. Ioan face precizarea că Paștile era al evreilor, dovadă că nu mai era și al creștinilor, aceștia avându-și, în vremea scrierii Evangheliei, propriul lor Paști.⁵¹

Curățind Templul, Mântuitorul împlinește profetia din Zaharia 14, 21, prin care se anunță dispariția negustorilor de la locul sfânt, fapt ce marchează și dispariția rânduielilor ce făceau necesară prezența lor: folosirea unei anumite monede, dar mai ales jertfele de animale.⁵² Odată cu începutul misiunii Domnului în lume, Templul își pierde rațiunea de a fi.⁵³ În locul Templului din Ierusalim, Fiul lui Dumnezeu Își face templu din umanitatea Sa, în care Se sălășluiește cu firea Dumnezeiască.⁵⁴ Acest templu trebuia stricat prin jertfa Sa și apoi rezidit prin înviere, pentru a fi izvor de viață tuturor celor ce vor crede.

⁴⁹ Sf. Ioan numește iudei pe opozanții lui Hristos, vezi Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, p. 70.

⁵⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, pp. 113-114.

⁵¹ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, p. 67.

⁵² *Ibidem*, p. 70.

⁵³ *Ibidem*, p. 72.

⁵⁴ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 165-166.

Convorbirea cu Nicodim (3, 1-21)

Următorul pas al prezentării Bisericii este definirea ei ca *Împărăția lui Dumnezeu*, în convorbirea Mântuitorului cu Nicodim (In. 3, 1-21), convorbire care se descoperă a fi un dialog între Biserică și Sinagogă.⁵⁵ Biserica este o împărăție spirituală, descrisă metaforic într-o prezentare „pământească” (3, 12). *Împărăția Mea nu este din lumea aceasta* va spune Mântuitorul înaintea lui Pilat (In. 18, 36), de aceea nu se supune regulilor acestei lumi. Și nici intrarea în această Împărăție nu e una obișnuită. Nu devii cetățean al ei prin simpla naștere trupească, ci printr-una duhovnicească, *de la Dumnezeu* (1, 13). Omul se naște membru al Bisericii din apă și din Duh, prin Taina Botezului, cu întreaga sa ființă (3, 5).⁵⁶ Nu numai sufletul este chemat în Împărăția lui Dumnezeu. Și trupul are valoare eshatologică. Dar cum *carnea și sângele nu pot să moștenească Împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea* (I Cor. 15, 50), este necesară o prefacere a acestora încă din viața aceasta prin Duhul Sfânt.⁵⁷ Prin Botez omul este re-creat în starea de la început și după chipul lui Hristos Cel răstignit și preamărit.⁵⁸ Și precum din prima creație omul este o ființă compusă – trup și suflet – și a doua creație trebuia să fie la fel.⁵⁹

Nici viața în Împărăția lui Dumnezeu nu este una obișnuită. După cum nașterea este de la Dumnezeu, și viața este în Dumnezeu (3, 6-8). Aceasta este adusă de Iisus Hristos de la Tatăl (3, 13). Ori, El fiind veșnic, oferă viața veșnică membrilor ei.

Hristos este întemeietorul Împărăției. Încoronarea Sa nu ține de ordinea pământească a lucrurilor. Hristos Se înalță Împărat pe cruce. Mântuitorul sugerează aceasta făcând trimitere la înălțarea șarpelui în pustie. Căci prin jertfă Se arată biruitor, învingând pe adevăratul dușman, moartea (3, 14-15).

Convorbirea nu se finalizează cu mărturisirea credinței lui Nicodim. El nu reușește să-și depășească tiparele raționale pentru a-L cunoaște pe Hristos. Dar această nouă revelație a Mântuitorului nu putea să rămână fără mărturisire.⁶⁰ De aceea, Evanghelistul încheie această relatare cu o nouă mărturie a Sf. Ioan Botezătorul, prin care acesta redă în termeni matrimoniali misiunea lui Hristos de a ne uni cu Sine, pe când el, fiind prietenul Mirelui (3, 29), nu poate decât să se minuneze de măreția acestei uniri (3, 29). Mărturisirea însăși e o reafirmare a mesianității și superiorității originii și misiunii Domnului, pe care apostolul o introduce pe fondul unei dispute asupra superiorității curățirii adusă de Hristos prin botez (3, 25-26). Mărturisirea nu este deci decât o reafirmare a importanței nașterii de sus expuse anterior.

⁵⁵ Trecerea expunerii de la singular la plural întărește această idee; vezi Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, p. 74.

⁵⁶ Idem, *Nașterea de sus*, Ed. „Oastea Domnului”, Sibiu, 1996, pp. 12-13.

⁵⁷ Idem, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, pp. 78-79.

⁵⁸ Idem, *Nașterea de sus*, p. 13; vezi și Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 121.

⁵⁹ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 170.

⁶⁰ Observăm intenția Evanghelistului de a ne convinge că semnele pe care le face Hristos au menirea de a ne face să credem și să avem viață, cf. 20, 30-31.

Sf. Ioan folosește prezentul, *cel ce are mireasă este mire*, arătând nunta deja începută și misiunea sa de prieten al mirelui, care-i înfățișează acestuia mireasa, încheiată (3, 29).

Convorbirea cu femeia samarineancă (4, 1-42)

La fântâna lui Iacob, Mântuitorul cere apă unei femei samarinence, pentru ca mai apoi să se descopere dătător al *apei viei*. Femeia care la început nu înțelege sensul expresiei este ridicată la cunoașterea Celui ce-i vorbește.

Expresia *apa cea vie* în Evanghelia după Ioan desemnează pe Duhul Sfânt. Sensul ei ni se descoperă și în alte contexte: apa ce izvorăște din trupul lui Hristos făcându-se izvor în cei ce o beau, despre care vorbește la Sărbătoarea Corturilor (7, 38-39), dar și apa ce a curs din coasta străpunsă a Mântuitorului (19, 34) sunt metafore prin care Mântuitorul ne revelează posibilitatea de a ne împărtăși de Duhul Sfânt. Iar această împărtășire se realizează prin primirea lui Hristos.⁶¹ Numindu-L pe Duhul apă, Iisus descoperă misiunea lui de a curăți și răcori sufletele arse de păcat.⁶² Sufletul samarinencei caută să-și astâmpere setea, dorind să afle despre adevărata închinare, află că aceasta este condiționată de primirea apei viei. Omul duhovnicesc se roagă în Duh și-n adevăr (4, 23). Deci, adevărata închinare este indisolubil legată de prezența și de manifestarea Duhului Sfânt în noi și în comuniune cu Hristos-Adevărul.⁶³ Înălțată astfel în cunoașterea adevărului de Hristos, ea îl mărturisește în cetatea ei, trezind credința în locuitorii cetății (4, 29, 39-42). Ea primește apa Duhului pe care a învățat s-o dorească și devine adevărată închinătoare și mărturisitoare, cunoscută sub numele de mucenița Fotini (â cea luminată), căci a primit lumina lui Hristos.⁶⁴

Înmulțirea pâinilor și cuvântarea euharistică (cap. 6)

După ce Mântuitorul a săturat mulțimile cu cinci pâini de orz și doi pești, acestea îl caută, sperând, în continuare, o câștigare facilă a hranei. În acest context, Iisus rosteste Cuvântarea euharistică, prin care le descopere semnificația minunii. Mântuitorul Se prezintă pe Sine ca adevărata pâine care se coboară din cer și se dă oamenilor spre viață.

Sf. Ioan pune în legătură această minune și cuvântarea ce i-a urmat cu sărbătoarea Paștilor. Apropierea Paștilor iudeilor (6, 4), este menționată mai mult din rațiuni teologice decât cronologice. Autorul subliniază distincția dintre sărbătoarea iudeilor și Hristos – Paștile nostru, al creștinilor. Mântuitorul Se oferă pe Sine ca masă pascală.⁶⁵ Înțelegerea importanței hranei celei nepieritoare este indisolubil

⁶¹ Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Meditații...*, p. 145.

⁶² Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 151.

⁶³ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Predici exegetice la Duminicile de peste an*, Ed. Teofania, Sibiu, 2001, pp. 35-36.

⁶⁴ *Penticostar*, EIBM, Buc., 1988, pp. 190-191.

⁶⁵ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, p. 146.

legată de cunoașterea celui ce o oferă. Numele pe care și-l ia Hristos, acela de Fiul Omului, Îl revelează ca Dumnezeu adevărat, Ce vine cu norii cerului cu putere și slavă multă, dar și ca om, anunțând totodată jertfa Sa pentru păcatele lumii.⁶⁶ Oferirea pâinii vieții este prezentată ca o acțiune viitoare, iar timpul împlinirii ei este momentul preamăririi Sale prin patimi.⁶⁷

Dacă intrarea în Împărăție are loc prin Botez, ca *naștere din apă și din Duh* (3, 1-20), Sfânta Euharistie are ca efect întărirea și desăvârșirea credincioșilor, dar și realizarea comuniunii dintre ei. Devenim un singur trup deoarece ne împărtășim dintr-o pâine și suntem unși în același Duh.⁶⁸

Cuvântarea euharistică accentuează ideea unității dintre Hristos și Biserica Sa. Mântuitorul ne dă să mâncăm Trupul Său, făcându-ne una cu Sine prin împărtășire.⁶⁹ Trupul Său este nutriment ceresc pentru viața veșnică. Prin împărtășire El *rămâne* în noi și noi în El (6, 56). Sfântului Ioan Evanghelistul îi place mult să folosească termenul *a rămâne* (μενειν), pentru a exprima comuniunea noastră cu Dumnezeu.⁷⁰ Prin împărtășire ne facem una cu Hristos, deoarece El, asemenea aluatului, dospește toată plămada noastră (Mt. 13, 33; I Cor. 5, 6)⁷¹. De aceea, nimeni nu poate dobândi viața veșnică dacă nu primește pe Însuși Hristos-Viața, cu trupul și sângele Său în ființa sa (6, 53).

Iisus la Sărbătoarea corturilor (cap. 7)

Mântuitorul vorbește în Templu în ultima zi a Sărbătorii corturilor, ziua a opta, zi considerată ca o încheiere a acestei sărbători, dar și încheiere a sărbătorilor anului. Pe aceasta, Sfântul Ioan o numește *ziua ce mare a sărbătorii* (7, 37).⁷²

Folosindu-se de imaginea libatiunilor ce se săvârșeau cu această ocazie,⁷³ Mântuitorului vestește revărsarea *apei celei vii* care izvorăște *din pânțele* celui credincios (7, 37-38).

⁶⁶ Cf. Daniel 7, 13-14 și Isaia 53, vezi *Ibidem*, p. 162.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 162.

⁶⁸ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 1034.

⁶⁹ Sf. Simeon Noul Teolog, *Întâia cuvântare morală*, în *Filocalia*, vol. VI, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBM, București, 1977, pp. 148-149.

⁷⁰ De 76 de ori la Sf. Ioan față de doar 51 de ori în restul cărților Noului Testament, vezi Magistrand Ioan Săbăduș, *Ecleziologia în scrierile Sf. Ap. și Evanghelist Ioan*, art. în „Ort.”, Anul XVII, 1965, nr. 3, p. 310.

⁷¹ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 412-413.

⁷² După informațiile pe care ni le oferă cartea Levitic (23, 33-43), sărbătoarea era de șapte zile, începând din ziua a cincisprezecea a lunii a șaptea - Tișri (sfârșit de septembrie și început de octombrie), prima zi având caracter sabatic. La aceasta se adăuga ziua a opta, tot cu caracter sabatic (Lev. 23, 36); cf. Magistrand Mircea Basarab, *Sărbătoarea Corturilor și interpretarea ei în creștinism*, art. în ST. Seria a II-a, Anul XII, 1960, nr. 5-6, pp. 420-422; vezi și nota 1 la In. 7, 2 în *Noul Testament*, versiune revizuită, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, Ediția a doua, EIBM, București, 1995, p. 161.

⁷³ În fiecare dimineață se săvârșea libatiunea apei: un preot mergea la izvorul Siloam și aducea apă într-un vas de aur, în care amesteca vin și o turna în partea de SV a altarului în amin-tirea apei pe care a scos-o Moise din stâncă; cf. Magistrand Mircea Basarab, *op. cit.*, p. 423.

După textul din 4, 10-14 pe de o parte, Hristos este Cel ce dă apa cea vie, iar pe de alta, aceasta se face în cel ce o primește *izvor de apă curgătoare spre viața cea veșnică*.

Comentariul evanghelistului descoperă și sensul acestor cuvinte: Mântuitorul Se referă la revărsarea Duhului Sfânt. El plasează acțiunea în viitor, deoarece Duhul nu Se coborâse (7, 39), dar atunci când Sfântul Ioan scria aceste cuvinte, ele erau deja împlinite.

Hristos Se descoperă ca izvor al apei vii, într-o imagine anticipativă a celei de pe cruce, când, împuns fiind în coastă, curge sânge și apă (19, 34-35). Revărsarea Duhului este strâns legată de preamărirea lui Hristos prin patimi și înviere. El mijlocește venirea Duhului. Omenirea nu putea să primească Duhul Sfânt mai înainte deoarece îl pierduse prin păcat. Trebuia mai întâi răscumpărat păcatul și apoi trimis Duhul. Hristos câștigă pe Duhul pentru firea Sa umană și apoi ni-L revarsă nouă.⁷⁴

Cuvintele Mântuitorului provoacă dispută în popor. Unii Îl consideră Proorocul sau chiar Mesia, alții Îl contestă (7, 40-43, 46), dar Mântuitorul nu le dă importanță, văzând că nu doreau să asculte și să învețe.⁷⁵

Iisus – Păstorul cel bun (cap. 10)

Mântuitorul rostește această parabolă împotriva căpeteniilor poporului evreu, care dăduseră afară din sinagogă pe cel ce fusese orb din naștere și primise vindecare de la Hristos, pentru că a avut curajul să mărturisească adevărul: că Cel ce l-a vindecat este de la Dumnezeu (9, 33).⁷⁶ Iisus expune tocmai problema adevăratului păstor, în contradicție cu furul⁷⁷ și cu falșii păstori ai lui Israel.

El se prezintă ca păstor dar și ca ușă a oilor, fiind deopotrivă cel ce le conduce, dar și cel ce veghează asupra lor oferindu-le protecție și siguranță, lăsând să intre la conducerea turmei pe cei credincioși.⁷⁸ Calitatea Sa de Păstor bun se vedește prin jertfa Sa pentru oi (10, 11). El Își dă viața de bunăvoie (10, 18). Mântuitorul anunță jertfa Sa pentru lume, descoperind totodată o nouă dimensiune a jertfei Sale: prin ea se realizează comuniunea de iubire cu Tatăl (10, 17). Hristos alătură jertfei învierea, ca împreună-lucrări din proprie voință, pe care le săvârșește pentru turma Sa. Și amândouă sunt semne ale ascultării Sale de Tatăl (10, 18).⁷⁹ Comuniunea dintre Hristos și *Turma Sa*, exprimată prin cunoaștere reciprocă, e asemănată cu comuniunea dintre Tatăl și Fiul, iar semnul comuniunii este jertfa (10, 14-15).

Biserica lui Hristos e deschisă și celor dinafară. Parabola menționează caracterul universal al Bisericii: *mai am și alte oi care nu sunt din staulul acesta...* (10, 16).⁸⁰

⁷⁴ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 534-535.

⁷⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 251.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 292.

⁷⁷ Fur este cel ce ia cu sila conducerea turmei fără să-i fi fost dată de Hristos; cf. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 700.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 700.

⁷⁹ Pr. I. Constantinescu, *Parabola Păstorului Celui Bun (Ioan X,1-18) - Comentariu*, art. în „GB”, Anul XLIII, 1984, nr. 7-9, p. 490.

⁸⁰ Magistrand Ioan Săbăduș, *op. cit.*, p. 312.

Hristos Se are în vedere nu numai pe Sine, ci pe toți cei ce vor păstori peste veacuri Turma Sa, Biserica, tuturor acestora oferindu-le modelul Său de jertfelnicie.

Spălarea picioarelor (13, 1-15)

Sfântul Ioan Evanghelistul ne oferă cea mai detaliată prezentare a celor întâmplate în foisorul Cinei celei de Taină. Sosise *ceasul* preamăririi Sale. Grija Mântuitorului este pentru *ai Săi* (13, 1). Termenul grec τῶν ἰδίων este deosebit de expresiv. Exprimă ideea că discipolii îi aparțin, la modul propriu pentru că Dumnezeu i-a dat Lui. Pe aceștia *i-a iubit până la sfârșit*.⁸¹ Această iubire se referă la întreaga manifestare a lui Hristos față de apostoli. *Până la sfârșit* nu trebuie înțeles cu referire doar la acest episod; până la sfârșitul activității Sale în lume, fără a vedea în acesta o limită.⁸² Pe de altă parte, s-ar putea înțelege acest sfârșit în sens moral: până la perfecțiune, până la iubirea extremă, desăvârșită, τέλος fiind aici sinonim cu τελείωσις = perfecțiune. De altfel, însuși contextul se raportează mai degrabă la intensitatea afecțiunii.⁸³

Sfântul Ioan pune în paralel organizarea Cinei și trădarea lui Iuda (13, 2-3) invitându-ne să privim pe fiecare dintre ele în lumina celeilalte.

Diavolul a pus în inima lui Iuda vânzarea – spune ceva mai mult decât *a pune în minte*; exprimă consimțământul liber al trădătorului la uneltirea diavolului.⁸⁴ De cealaltă parte Mântuitorul știind cele ce urmau, într-un gest de adâncă smerenie, spală picioarele ucenicilor. Iuda nu se evidențiază în această scenă, dar tocmai aceasta sporește manifestarea smereniei Domnului, căci cunoscând vânzarea, nu îi oferă mai puțină dragoste. Îl tratează la fel ca pe ceilalți ucenici. Sfântul Ioan Gură de Aur crede chiar că Iisus a spălat mai întâi picioarele lui Iuda, deși era firesc să înceapă cu Petru, verhovnicul, fapt ce ar accentua netrebnicia trădătorului, dar și iubirea Domnului.⁸⁵ Ipoteza este plauzibilă, cu atât mai mult cu cât v. 6 pare a sugera că nu i-a spălat întâi lui Petru picioarele. Petru se opune spălării. Ne închipuim că așa ar fi făcut orice alt apostol credincios. Ori, odată lămurită obligativitatea spălării, în cazul altui ucenic, protestul ulterior al lui Petru nu și-ar mai fi avut rostul.

Mântuitorul îl amenință pe Petru că va fi exclus din comuniunea Sa. Raporturile de intimitate între învățător și discipol se descoperă tocmai în strădania celui din urmă de a împlini voia celui dintâi. Petru cedează, căci n-ar putea să se despartă de Iisus, dar îi oferă spre spălare și mâinile și capul, ca și cum prin aceasta ar dobândi un nou grad al unirii cu Învățătorul, prin fiecare parte a corpului său.⁸⁶ Petru

⁸¹ Sf. Chiril înțelege prin ai săi pe toți oamenii, față de care Hristos Își manifestă iubirea până la capăt, până la jertfă, *op. cit.*, pp. 790-791.

⁸² *La Saint Bible, texte de la Vulgate, traduction française en regard avec commentaire, Evangile Selon S. Jean*, introducere critică și comentarii de L. Cl. Fillion, traducerea în franceză de Bayle, Paris, 1925, p. 262.

⁸³ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p.356; Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 790-791; L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 262.

⁸⁴ L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 263.

⁸⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, pp. 357-358.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 265.

percepe spălarea în sens literal, dar ea are o valoare simbolică – după cum Însuși Mântuitorul mărturisește – pe care Apostolii o vor înțelege „după aceea”, în lumina învierii. Ea sugerează necesitatea unei constante purificări morale în vederea comuniunii euharistice, chiar dacă ai fericirea de a te afla într-o stare de har.⁸⁷ Ideea este marcată de imperativul *trebuie să fiți spălați*, cu precizarea că e suficientă spălarea picioarelor pentru cei curați, făcându-se totodată distincția între curățirea cea unică a botezului și necesitatea permanentei curățiri prin spovedanie. Cuvintele sunt încă o încercare a Mântuitorului de a trezi conștiința vânzătorului, dar fără rezultat. El suferă pentru pierderea lui Iuda și ar vrea să-l întoarcă, dar nu vrea să-l forțeze, de aceea cu mult tact îi descoperă gândul,⁸⁸ fără a-l priva de revărsarea iubirii Sale.

Iisus dorește ca apostolii să-i urmeze exemplul, în iubire fraternă, capabilă de smerenie. Aceasta este singura modalitate de a alunga din comunitatea creștină orgoliile cauzatoare de certuri și dezbinări.⁸⁹ În smerenie se descoperă iubirea jertfelnică dintre ei, prin care Hristos Se face cunoscut lumii (13, 34-35).

Iisus vestește plecarea Sa. Venirea Mângâietorului (cap. 14)

Mântuitorul descoperă adevăruri pe care apostolii nu le-ar fi putut primi și înțelege înainte. Ele sunt înțelese prin prisma Sfintei Euharistii de care tocmai se bucuraseră.⁹⁰ Dacă în ultimul an al activității Sale Iisus descoperise câte ceva despre legătura Sa cu Tatăl și despre împreună-lucrarea Sa cu Sfântul Duh, acum vestește misiunea Duhului, Persoană prin Care omul are acces la comuniunea cu întreaga Sfântă Treime.⁹¹

Hristos anunță plecarea Sa la Tatăl. Este un alt mod de a-i avertiza pe ucenici asupra patimilor pe care le va suferi. Urmând acest curs, Mântuitorul se face Calea prin care și noi putem ajunge la Tatăl: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine” (14,6).⁹²

Pentru a deveni ucenic, nu e suficient să aderi la niște principii teoretice. Trebuie să intri în comuniune cu Hristos și prin El cu întreaga Sfântă Treime. Cele trei atribute prin care El Se prezintă descoperă rolul Lui în realizarea acestei comuniuni. Ca să fii pe Calea care duce la Tatăl, trebuie să cunoști Adevărul și să ai Viața.⁹³ Hristos este temeiul adevăratei credințe. El ni Se oferă nouă izvor de viață veșnică.⁹⁴ Adevărul, în Evanghelia după Ioan, nu e un concept filosofic, ci e Persoană. Ioan nu vorbește de un adevăr abstract, ci de unul personal, viu, absolut.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 266.

⁸⁸ De altfel apostolii nici n-au înțeles atunci cuvintele adresate lui Iuda (13, 29).

⁸⁹ L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 267.

⁹⁰ Sf. Ioan nu redă instituirea Euharistiei. Scriind Evanghelia într-o perioadă de persecuții puternice dorește să ferească de profanare formulele sacre; cf. Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, p. 156.

⁹¹ Natalia Manolescu Dinu, *op. cit.*, vol. 2, Editura Bizantină, București, pp. 272-273.

⁹² *Ibidem*, p. 275.

⁹³ Gerard S. Sloyan, *op. cit.*, p. 179.

⁹⁴ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 838-839.

Adevărul este Viață. Este Cel ce este, Iahve. Evangheliile afirmă identitatea lui cu veșnicia.⁹⁵

Comuniunea apostolilor cu Hristos le dă puterea de a continua lucrările Lui. Ei vor face aceasta din două motive: pentru că Hristos Se duce la Tatăl (14, 12) și pentru că El este în comuniune cu Tatăl dar și cu ei, de aceea continuă să împlinească voia Tatălui prin ei (14, 20, cf. v. 10).⁹⁶ Prin aceasta, numele lui Dumnezeu va fi mai departe revelat în lume. Iudeii nu-L cunosc pe Fiul deoarece nu-L cunosc pe Tatăl (8, 19.55). Revelarea Fiului e autorevelarea Tatălui și invers; fiecare e condiție pentru cealaltă.⁹⁷ Plecarea lui Hristos la Tatăl asigură împlinirea rugăciunilor comunității ucenicilor (14, 13-14).

Iubirea ca expresie a comuniunii cu Hristos se manifestă prin credință și împlinirea poruncilor (14, 12.15); iar răspunsul Lui la această dragoste se va materializa în trimiterea Mângâietorului, prin Care comuniunea ucenicilor cu Dumnezeu va primi o nouă expresie.⁹⁸

Venirea acestuia în lume este strâns legată de preamărirea Fiului prin Patimi și Înviere: *căci încă nu era dat Duhul pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit.* (7, 39). Venirea Mângâietorului este momentul culminant al nașterii Bisericii, ca mediu în care să se simtă prezența harică; se inaugurează nu o manifestare sporadică a Duhului, ca în Vechiul Testament, ci una permanentă și personală: *alt Mângâietor care să fie cu voi în veac* (14, 16). Este o referire clară la Biserică. Ea este cea care se va bucura veșnic de prezența Duhului în lume și nu apostolii, care sunt muritori.⁹⁹ Primirea Duhului de către fiecare este însă condiționată de primirea lui Hristos. Lumea care-L refuză pe Hristos nu primește și nu-L poate cunoaște nici pe Mângâietorul trimis de Hristos (14, 17).¹⁰⁰ Este accentuată astfel legătura și relația de reciprocitate dintre Cele Două Persoane ale Sfintei Treimi: pe de o parte, Hristos pregătește nucleul Bisericii în care va veni Duhul Sfânt și dă mărturie despre El; pe de altă parte, Duhul Adevărului va face cunoscut cuvântul lui Hristos oamenilor și pe Hristos Însuși ca Dumnezeu. Este accentuată tot mai mult distincția între cei ce ascultă și urmează pe Hristos și lume. Astfel creștinii vor putea trăi în adevăr, deoarece Adevărul, sălășluindu-se în ei, face cunoscută comuniunea Treimii.¹⁰¹

Sf. Ioan reia și repetă teme deja abordate, după tehnica-i bine cunoscută, extinzându-le și aprofundându-le treptat. Versetul 21 este, în acest sens, o dezvoltare a temei din v. 15: prin păzirea poruncilor adevăratul ucenic dovedește iubirea față

⁹⁵ Michel Henry, *Eu sunt Adevărul, Pentru o filozofie a creștinismului*, Presentare și traducere de Diacon Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000, pp. 42-43, 367 p.

⁹⁶ George Arthur Buttrick & Co, *The Interpreter's Bible. The Holy Scriptures in the King James and revised standard versions with general articles and introduction, exegesis, exposition for each book of the Bible, in twelve volumes, vol. VIII*, Abingdon, Nashville, 1980, p. 704.

⁹⁷ Michel Henry, *op. cit.*, p. 115.

⁹⁸ George Arthur Buttrick & Co, *op. cit.*, pp. 707-708.

⁹⁹ Natalia Manoilescu Dinu, *op. cit.*, vol. 2, pp. 283-287.

¹⁰⁰ Gerard S. Sloyan, *op. cit.*, p. 181; vezi și Natalia Manoilescu Dinu, *op. cit.*, p. 288.

¹⁰¹ Gerard S. Sloyan, *op. cit.*, p. 181.

de Hristos, iar aceasta se răsfrânge și asupra Tatălui. Iubirii ucenicilor, Tatăl și Fiul îi vor răspunde cu iubire, care devine un mod de revelare a lui Hristos și prin El a Tatălui.¹⁰² În v. 16 răspunsul Mântuitorului față de această iubire consta în trimiterea Duhului. Deci împlinirea poruncilor duce la comuniunea noastră cu întreaga Sfântă Treime (14, 23-24)

Dincolo de sfaturi și îndemnuri adresate ucenicilor, centrul cuvântării și fundamentul celor rostite este venirea Duhului. Sfântul Chiril al Alexandriei crede că însăși pacea pe care le-o făgăduiește Hristos apostolilor (14, 27) nu este altcineva decât Mângâietorul.¹⁰³

Hristos și Biserica Sa (cap. 15-16)

Cap. 15 începe cu o prezentare alegorică a Bisericii: Vița cea adevărată (15, 1-6).

Adevărata viță nu are aici sens polemic, de opusă celei false, ci sens absolut: ideală, desăvârșită. Fiul, trimis de Tatăl, a venit în lume ca să fie centrul unirii dintre om și Dumnezeu. Adevărata viță este ancorată în dumnezeire și eternitate, dar tulpina ei vine spre omenirea muritoare. Astfel Hristos este adevărata viță, deoarece în El, umanitatea fiind unită cu dumnezeirea, devine rodnică. Mlădițele se transformă o dată cu tulpina. Termenul de vier, prin care e desemnat Tatăl, exprimă posesiunea. Tatăl este, deopotrivă, stăpân și al viei și al mlădițelor. Natura umană asumată de Hristos devine nucleul vieții spirituale a oamenilor care se unesc cu El.¹⁰⁴ Coardele altoite s-au făcut părtașe firii lui Hristos prin lucrarea Sfântului Duh. Biserica este trup al lui Hristos și plinătatea Duhului Sfânt.¹⁰⁵

Vierul Își manifestă autoritatea față de via Sa, îndepărtând El însuși mlădițele neroditoare și orice scade rodnicia, pentru ca cele ce rodesc să aducă roadă multă. Hristos vița, este viața mlădițelor, a membrilor Bisericii.¹⁰⁶ Biserica ne e prezentată ca realitate teandrică (15, 1-8). Vițele fac parte din vie, împreună formând un tot unitar.¹⁰⁷ Comuniunea cu Hristos e reciprocă. Aceasta este o condiție indispensabilă pentru viața și rodnicia credincioșilor: *Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru El, acela aduce roadă multă* (15, 5).¹⁰⁸ Roadele, ca rezultat al unirii cu Hristos simbolizează rodnicia în credință. Creștinii au rol activ în Biserică, de a da roade care sunt deopotrivă ale viței și ale mlădițelor: *fără mine nu puteți face nimic* (15, 5); de unde rezultă că Biserica este o realitate teandrică.¹⁰⁹

Hristos numește pe Tatăl *lucrătorul viei*, arătând că nu-i este străină Tatălui lucrarea Fiului. Treimea este unime în lucrări. Nici Duhul Sfânt nu poate fi exclus din această lucrare. Viața lumii se revarsă din Tatăl, prin Fiul, în Duhul Sfânt.¹¹⁰

¹⁰² *Ibidem*, p. 183.

¹⁰³ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 907

¹⁰⁴ Rev. Frank Scott, *The Preacher's Complete Homiletic Commentary on the Gospel According to St. John*, Baker Books, 1996, pp. 422-423.

¹⁰⁵ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 931-932.

¹⁰⁶ Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologie...*, p.238.

¹⁰⁷ Rev. Frank Scott, *op. cit.*, p. 421.

¹⁰⁸ L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 292.

¹⁰⁹ Magistrand Ioan Săbăduș, *op. cit.*, p. 312.

¹¹⁰ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 924-926.

Este reluată tema din cap. 14: rodnicia se manifestă în împlinirea poruncilor, ca materializare a iubirii față de semenii. Măsura iubirii este iubirea jertfelnică a lui Hristos. Prin dragostea dintre ei, creștinii dau mărturie despre aceasta.¹¹¹ Împlinirea poruncilor face din ucenici prieteni ai Domnului.

Iubirea presupune acceptarea jertfei de către apostoli. Ei vor trebui să suporte ura lumii. Ura îndreptată împotriva lor se va răsfrânge asupra întregii Sfinte Treimi. Ura va fi reacția lumii față de mărturisirea lor despre Fiul, prin Duhul Sfânt. Riscul mărturisirii a fost evidențiat și în alte contexte (9, 20-23, 30-38). Începutul prigoanei va fi marcat de excluderea din lor Sinagogă. Mântuitorul creionează astfel imaginea unei Biserici distincte și netributară vechilor rânduiești. De altfel, când Sfântul Ioan Evanghelistul scria acestea, ele erau deja împlinite.

Rugăciunea arhierescă (cap. 17)

Mântuitorul încheie cuvântarea de despărțire cu o rugăciune unică în cuprinsul Evangheliilor. Ea ne este redată doar de Sf. Ioan. Este rugăciunea prin care Hristos Se consacră pentru jertfă și mijlocește pentru toți ai Lui, de aceea, pe drept cuvânt, a fost numită *Rugăciunea arhierescă*.

Iisus Se dăruiește Tatălui ca ofrandă, jertfindu-Se pentru lume. A fost ascultător Tatălui, împlinind voia Lui, iar acum face gestul supremei supuneri și-I cere să-L primească, preamărindu-L (17, 1-5).

Domnul Se roagă apoi pentru apostolii Săi (17, 6-19). Sf. Chiril al Alexandriei înțelege în cuvintele *cei pe care mi i-ai dat din lume* pe toți oamenii și nu doar pe cei ce au urmat lui Hristos (v. 6).¹¹²

Hristos Îl face cunoscut oamenilor pe Dumnezeu ca Tată. Pe de altă parte, descoperirea numelui lui Dumnezeu poate fi înțeleasă ca revelație a adevăratei firi a Tatălui. Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decât Fiul. Iar Fiul Îl face cunoscut oamenilor.¹¹³

Se roagă pentru ucenici din trei motive: pentru că ei sunt darul Tatălui, pe care Hristos vrea să-l înapoieze Tatălui ca gest de dragoste; pentru că, după ce Iisus i-a adus la cunoașterea lui Dumnezeu, Se preaslăvește întru ei; și pentru că ei vor rămâne fără călăuză prin întoarcerea Sa la Tatăl.¹¹⁴ Dorește ca bucuria Lui să rămână în ei ca o contrapondere față de ostilitatea lumii.

Ei sunt ofranda pe care o ia Hristos din mijlocul lumii și o pune înaintea Tatălui. Și, ca orice ofrandă, și aceasta trebuie sfințită. Ori, tocmai aceasta este tema principală a versetelor 17-19. Mântuitorul Se descoperă ca Arhieru suprem. El este Cel ce aduce și se aduce ca ofrandă înaintea Tatălui, pentru a sfinți întreaga lume. Sfințirea lumii ne apare ca un proces etapizat: Mântuitorul Se sfințește pe Sine, pentru ca apoi să sfințească pe Apostoli și, prin aceștia, întreaga lume. Mântuitorul este sfânt, dar Se sfințește pentru noi. Se consacră, Se oferă ca jertfă pentru ca și noi să ne consacram și să ne jertfim. Aceasta e o condiție *sine qua non* a

¹¹¹ Gerard S. Sloyan, *op. cit.*, p. 176.

¹¹² Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 1024-1025.

¹¹³ George Arthur Buttrick & Co., *op. cit.*, p. 745.

¹¹⁴ *Ibidem*, pp. 746-747.

sfințirii oamenilor – sfințirea lui Hristos Însuși: *Iar Eu când voi fi înălțat de pe pământ îi voi trage pe toți la Mine* (12, 32).¹¹⁵

Sfințirea lor, consacrarea, nu trebuie văzută doar ca despărțire de păcătoșenia lumii (v. 16), ci ca pregătire pentru slujirea lui Dumnezeu, pentru continuarea misiunii lui Hristos, dar și pentru jertfa de sine a ucenicilor, ca ascultare față de Dumnezeu.¹¹⁶

Nimeni nu poate veni la Mine de nu-l va atrage Tatăl Meu. Insistența cu care repetă cuvintele *cei pe care mi i-ai dat* (v. 6, 9, 11, 12, 24), descoperă recunoștința Mântuitorului față de Tatăl pentru ucenicii Săi, măcar că la acel moment ei erau fricoși, slabi, șovăielnici în a primi și a crede cuvântul Său. Îi consideră un dar extraordinar al Tatălui. La fel pe noi toți.¹¹⁷ De aceea se roagă: *păzește-i în numele Tău, în care mi i-ai dat.* Mântuitorul dorește ca ucenicii să fie păziți în legătură cu Tatăl, ca membrii unei familii. Aceasta ar asigura și legătura dintre ei. El dorește ca ei să fie desăvârșiți în unimea inimii, a minții și a voinței.¹¹⁸

Cei ce au primit cuvintele lui Hristos au recunoscut unitatea Lui cu Tatăl.¹¹⁹ Astfel aceasta devin părtași acestei unități. Fără Hristos, noi nu putem accede la treapta de fii ai Tatălui.¹²⁰

Hristos vrea ca Apostolii să fie uniți în iubire frățească după modelul unirii ființiale a Tatălui cu Fiul (v. 11). Astfel uniți pe temelia credinței aveau să rămână neclintiți în fața tuturor încercărilor lumii.¹²¹

În continuare, Hristos Se roagă pentru viitorii ucenici; pentru întreaga Biserică ce se va întinde până la sfârșitul veacurilor (17, 20-26).

Sunt repetate două idei: să trăim aproape de Dumnezeu, în El și cu El și, prin aceasta, să ne apropiem unii de alții.¹²²

Unitatea creștinilor se realizează prin Hristos și prin Duhul Sfânt (v. 21). Împărtășindu-ne de Hristos ne unim cu El fiecare dintre noi și, prin aceasta, întregalaltă. La fel, același Duh Sfânt neîmpărțit lucrează în fiecare dintre noi, adunându-ne în această unitate duhovnicească.¹²³ Nu se poate concepe unitate între noi fără unirea cu Dumnezeu în Treime. Unitatea dintre apostoli îi desemnează ca ucenici ai lui Hristos și fii ai Tatălui¹²⁴ și devine un mijloc de convertire a necredincioșilor la Hristos:¹²⁵ *în aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii pentru alții* (In. 13, 55). Sfânta Treime nu e doar simbol al

¹¹⁵ Masterand Gheorghe Husarciuc, *Elemente liturgice...*, pp. 70-71.

¹¹⁶ Ἀγιασμεν = a consacra are conotații sacrificiale. În v. 19 este folosit cu referire la jertfa Mântuitorului, cf. George Arthur Buttrick & co., *The Interpreter's Bible...*, p. 749.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 746.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 748.

¹¹⁹ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 1026.

¹²⁰ *Ibidem*, p. 1030.

¹²¹ *Ibidem*, p. 1034.

¹²² George Arthur Buttrick & co., *op. cit.*, p. 751.

¹²³ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 1059-1061.

¹²⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 428.

¹²⁵ Natalia Manoilescu Dinu, *op. cit.*, vol. 2, p. 305.

unității Bisericii, ci însuși izvorul ei. Mântuitorul nu dorește doar ca ucenicii săi să fie uniți între ei, ci în primul rând să rămână în comuniune cu Dumnezeu.¹²⁶ În aceasta constă taina Bisericii: că Iisus făgăduiește ca unirea pe care o are cu Tatăl după fire, să o aibă și cu noi prin har, făcându-ne astfel părtași dumnezeirii Sale.¹²⁷

Iisus și Pilat (18, 28-19, 22)

După ce Mântuitorul a fost prins în Grădina Ghetsimani, a fost dus pentru interogatoriu în casa lui Ana, fostul arhiereu, apoi la ginerele său, Caiafa, arhiereul în funcție. În încercarea de a da o tentă de legalitate condamnării Lui la moarte, condamnare pe care o hotărâseră cu mult înainte, mai marii evreilor L-au adus apoi pe Iisus în Sinedriu, vineri în zorii zilei. După un simulacru de proces, în care ei au încercat să probeze învinuirea de hulă la adresa lui Dumnezeu, adusă lui Iisus, L-au dus la Pilat pentru a obține condamnarea juridică la moarte, el fiind singurul care avea dreptul să pronunțe o astfel de condamnare. Aici, sinedriștii, conștienți fiind că Pilat nu ar lua în seamă acuze religioase, se prezintă cu învinuiri de ordin politic: că răzvrătește poporul, că oprește pe evrei să plătească dajdie Cezarului și că se proclamă rege al iudeilor (Lc. 23, 2).¹²⁸

La Sf. Ioan nu apar toate cele trei acuzații. Accentul este pus doar pe a treia: că se proclamă împărat, idee rostită cu obstinație de sinedriști, obiect al șantajului, prin care ei încearcă să-l grăbească pe Pilat să pronunțe condamnarea la moarte, și temă centrală a dialogului lui Pilat cu Iisus. De altfel, în Evanghelia a patra nu apare o formulare expresă a acestei învinuiri de la început. Sinedriștii, cu mult tupeu, speră să obțină condamnarea lui Iisus fără proces, văzând că Pilat nu dă importanță cauzei lor, considerând-o o problemă minoră, și refuză judecata, sunt nevoiți să-l informeze că Iisus este vrednic de condamnarea la moarte. Sf. Chiril al Alexandriei consideră că Pilat însuși, pe baza învinuirilor de răzvrătire a poporului, aduse de iudei, trage concluzia că Iisus vrea să Se proclame împărat și își începe interogatoriul formulând această acuzație. De aceea el trece din postura de judecător imparțial în cea de acuzator, fapt sugerat de Mântuitorul în întrebarea cu care răspunde întrebării lui Pilat: *de la tine însuși zici aceasta sau alții ți-au spus-o despre Mine?* (In. 18, 34).¹²⁹

Observăm în dialogul cu Pilat aceeași dezvoltare gradată a identității Mântuitorului, pe care o întâlnim în toate dialogurile Evangheliei după Ioan. Nu Pilat conduce rechizitoriul ci Hristos Însuși îl interoghează pe Pilat asupra incompetenței sale judecătorești.¹³⁰

¹²⁶ *Ibidem*, pp. 304-305.

¹²⁷ Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, pp. 145-147.

¹²⁸ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Procesul Mântuitorului*, Editura Teofania, Sibiu, 2001, p. 41-42; Dr. Ioan Fruma și Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu, *Procesul Mântuitorului. Studiu juridic și teologic*, Sibiu, 1945, pp. 127, 295, 298.

¹²⁹ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 1095-1097.

¹³⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, pp. 438.

Iisus răspunde lui Pilat care se îndărătnicea în continuare să-L considere vinovat, încredințându-l că Împărăția Sa nu intră în conflict cu împărăția Cezarului, al cărui exponent era, liniștindu-l asupra riscului unei răscoale și îndemnându-l să depășească raportarea juridică și să gândească mai înalt despre Cel din fața lui: *Împărăția Mea nu este din lumea aceasta* (18, 36). Mântuitorul afirmă superioritatea Împărăției cerești, care-și are puterea din ea însăși, față de cea pământească, ce-și trage puterea din forța slujitorilor săi. Nu exclude prezența împărăției Sale în lume, ci doar o arată neatinsă de mărginirile și degradările lumii.¹³¹

Pilat însă, eliberat de frica unei posibile răscoale, transformă mărturisirea lui Iisus într-o dovadă a vinovăției. Mântuitorul nu consideră necesar să răspundă acuzei, ci continuă să-și mărturisească originea împărătească prin naștere și, totodată, stăpânirea de drept a celor din Împărăție (v. 37). Fiind Dumnezeu, El este Împărat indiferent de voința omului. Evidența Adevărului se impune oricărei păreri umane.¹³² Iar Hristos dă mărturie despre Adevăr ca Persoană și nu ca și concept. Fiind Dumnezeu, El este Adevărul. El mărturisește despre Sine și despre Tatăl Care L-a trimis. Dar Pilat, tributatar gândirii epocii sale marcate de necredință și având conștiința relativității lucrurilor, își exprimă scepticismul în legătură cu posibilitatea ca cineva să-i poată descoperi Adevărul (18, 38). De aceea refuză să asculte și pierde șansa de a-L cunoaște pe Cel ce este Adevărul. Modul de a se comporta al lui Pilat în continuare ne îndreptățește să înțelegem astfel: deși afirmă nevinovăția lui Iisus, Îl pune în balanță cu tâlharul Baraba, dispune flagelarea Lui, acceptă batjocorirea Lui de către soldați, devenind oarecum și el complice la aceasta, și apoi cedând șantajului, Îl dă să fie răstignit. Și tot ca o ironie pune deasupra Crucii Domnului un titlu: *Iisus Nazarineanul, Împăratul Iudeilor* (19, 19). Cuvintele sunt puse ca un trofeu? Sunt o învinuire și un dispreț față de nebunia iudeilor? O recunoaștere de către Pilat a propriei vinovății? Cu siguranță însă, voit sau nu, sunt o afirmare a biruinței Împărăției Mântuitorului.

Prin inscripție, Pilat afirmă demnitatea împărătească a Mântuitorului, în limbile celor trei culturi care aveau să-și pună amprenta asupra creștinismului. Prin aceasta, Iudeea, Elada și Roma sunt prezente la nașterea Bisericii, pe Golgota.¹³³ Este sugerată totodată universalitatea Împărăției lui Hristos, care se adresează tuturor popoarelor și limbilor. Inscripția este începutul mărturisirii limbilor. Fără să vrea, Pilat vestește popoarelor slava lui Iisus câștigată prin jertfă. Și refuză să dea curs cererii evreilor de a schimba inscripția, ca dovadă a faptului că firea nu poate nega ceea ce este Hristos cu adevărat.¹³⁴

Dând dovadă de lipsă de tact și de încălcarea prevederilor procedurale în instrumentarea acestui proces, Pilat pierde mai mult decât imaginea de judecător drept și de reprezentant legitim al Cezarului, pe care se credea dator să le „apere” de o eventuală „uneltire” a lui Iisus; pierde șansa de a fi primit în Împărăția Adevărului și de a fi mărturisitor al acestei adevărate Împărății, către care Mântuitorul îl chema.

¹³¹ *Ibidem*, p. 439.

¹³² Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 1098-1099.

¹³³ Natalia Manoilescu Dinu, *op. cit.*, vol. 2, pp. 370-371.

¹³⁴ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 1122.

L-a avut pe Fiul lui Dumnezeu în față și L-a ascultat, dar n-a învățat să cânte lui Dumnezeu cântare de laudă (Rom. 1, 21).

Cămașa lui Hristos (19, 23-24)

Soldații, după ce au răstignit pe Iisus, au împărțit între ei hainele Lui. Gestul lor, obișnuit de altfel în astfel de cazuri, este catalogat de Sf. Chiril al Alexandriei ca fiind expresia sălbăticiei lor, a lipsei lor de milă, a nepăsării lor totale față de cei condamnați.¹³⁵ Deci, împărțind hainele în patru părți,¹³⁶ pentru cămașă au aruncat sorti, fiind conștienți că nu le este de nici un folos dacă o sfășie.

Acest episod este relatat în toate cele patru Sfinte Evanghelii (Mt. 27, 35; Mc. 15, 24; Lc. 23, 34), Matei și Ioan văzând în el o împlinire a profetiilor vechi testamentare (Ps. 21, 20). Dar dacă la sinoptici episodul este prezentat foarte sumar, Sf. Ioan Evanghelistul este darnic în detalii, iar în final, după cum ne-a obișnuit pe tot parcursul Evangheliei sale, ne adresează o provocare de a nu trece ușor peste această istorisire, ci de a-i da mai multă importanță: *Așadar, ostașii aceștia au făcut* (19, 24).

Începând cu Fericitul Augustin, exegeza Bisericii a văzut în acest episod, pe lângă simpla relatare a evenimentului, dorința Evanghelistului de a-i da o valoare simbolică. Astfel, cămașa cea fără cusătură este înțeleasă ca o imagine a unității Bisericii.¹³⁷

Sfântul Chiril al Alexandriei interpretează simbolic împărțirea hainelor: păstrarea neîmpărțită a cămășii, zice el, este „chipul înțelepciunii negrăite” a lui Hristos, este Trupul lui Hristos, prin care se mântuiesc cele patru părți ale lumii,¹³⁸ căci acestea împărțindu-L, rămâne întreg, neîmpărțit, oferindu-se, totodată, întreg fiecăruia ce-L primește. Căci Hristos a luat Trupul Său ca o îmbrăcămintă,¹³⁹ pentru ca apoi să ni-l ofere nouă. Sf. Ioan Evanghelistul ne spune despre cămașă că *era fără cusătură, de sus tesută în întregime*, sugerându-ne taina întrupării Cuvântului, nu după rânduielile firii, prin unirea bărbatului cu femeia, *din poftă trupească, sau din poftă bărbătească* (In. 1, 13), ci prin lucrarea Duhului Sfânt. Sf. Chiril face o paralelă cu jertfirea mielului pascal, care trebuia mâncat tot, în casa în care se pregătea, asociindu-se chiar mai multe familii, fără a se permite scoaterea unei părți din casă sau împărțirea lui la mai multe case. El vede în aceasta o prefigurare a jertfei euharistice în Biserică, din care n-au voie să guste cei dinafară Bisericii, ci se împarte între membrii ei, fiecare primindu-L pe Hristos întreg.¹⁴⁰

¹³⁵ *Ibidem*, p. 1123.

¹³⁶ Sf. Ioan ne lasă să înțelegem că patru soldați au executat sentința (19, 23)

¹³⁷ Natalia Manoilescu Dinu, *op. cit.*, vol. 2, p. 372.

¹³⁸ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 1123-1124.

¹³⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, amintește această interpretare, ca existentă la alți autori din vremea lui, el totuși optând pentru o interpretare literală: că această descriere a cămășii ar sublinia simplitatea, sărăcia hainelor Mântuitorului; *op. cit.*, p. 449.

¹⁴⁰ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, pp. 1123-1124.

Străpungerea coastei lui Iisus (19, 33-37)

În relatarea ioaneică a Patimilor Domnului străpungerea coastei Mântuitorului ocupă un loc important. De altfel, Sf. Ioan este singurul dintre Evangheliști care ne descoperă acest episod.

Iudeii cer lui Pilat grăbirea morții celor trei răstigniți pentru a nu întâina Sărbătoarea Paștilor care trebuia să înceapă. Grija sinedriștilor pentru împlinirea Legii – lăudabilă în esență – în lumina repetatelor încălcări de lege, în relațiile lor cu Mântuitorul, pe tot parcursul activității Sale publice, dar mai ales în timpul judecării și condamnării Sale, devine blasfemiatoare. Soldații împlinesc cererea lor de a zdrobi fluierile picioarelor condamnaților. Sf. Chiril constată setea de sânge a mai marilor evreilor, care-i îndeamnă la sporirea suferințelor condamnaților, și lipsa lor de milă, ca manifestări ce contrastează flagrant cu grija lor pentru Lege și pentru sărbătoare.¹⁴¹

Constatând că Iisus a murit, soldații nu-i zdrobesc fluierile picioarelor, ci doar pentru a se convinge, îl împung cu sulita în coastă. Sf. Ioan vede în aceasta împlinirea profețiilor Vechiului Testament (cf. Ieș. 12, 46; Num. 9, 12; Zah. 12, 10). Observăm că el pune în paralelă jertfirea mielului pascal cu jertfa lui Hristos. Am vorbit la punctul anterior despre conotațiile euharistice și totodată ecleziologice ale mielului pascal pe care le surprinde Sf. Chiril al Alexandriei. Mielul este o imagine a unității Trupului lui Hristos, care se împarte credincioșilor și nu se desparte, rămânând mereu întreg; dar și o imagine a unității Bisericii, care izvorăște din unitatea Trupului lui Hristos, ce se oferă tuturor membrilor ei, dar nu și celor dinafara ei, așa cum și mielul pascal trebuia consumat de toți cei ce se adunaseră în casă și nu putea fi scos la cei dinafară.¹⁴²

Sf. Ioan însă ne îndeamnă să căutăm sensuri mai adânci ale acestui act. El însuși îl încadrează în șirul „semnelor”, avertizându-ne ca și noi să „vedem” așa cum el a văzut și să credem. Nu fără rost precizează că soldatul împungând coasta lui Iisus a curs sânge și apă. Din cele două izvoare curse din coasta străpunsă a Mântuitorului, s-a format Biserica. Curgerea sângelui și a apei face trimitere la renașterea prin botez și la împărtășirea cu trupul și sângele Domnului.¹⁴³ Primindu-le, devenim fii ai lui Dumnezeu, prin trupurile noastre curgând Sângele lui Hristos, ce ne unește cu Sine și întreolaltă. Trimiterea este însă mult mai largă. Nu numai aceste două taine izvorăsc din coasta străpunsă a Mântuitorului, ci toate tainele. Sf. Andrei Criteanul prezintă astfel bogăția izvorului ce curge din coasta străpunsă a

¹⁴¹ *Ibidem*, p. 1134.

¹⁴² *Ibidem*, pp. 1123-1124.

¹⁴³ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 451; vezi și Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, note la Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 1134; la fel înțelege și Sf. Andrei Criteanul: „Biserica a câștigat coasta Ta cea purtătoare de viață, pahar, din care a izvorât nouă îndoit izvorul iertării și al cunoștinței, spre închipuirea amânduror Legilor, și a celei vechi și a celei noi, Mântuitorul nostru”, în *Canonul cel Mare, în Triod*, EIBM, București, 2000, p. 162; la fel și în *Sinaxar la Joia Mare, Triod...*, p. 615; a se vedea și Bartolomeu Valeriu Anania, note la Ioan 19, 34-35, în *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1580.

Domnului: „să-mi fie mie cristelniță sângele cel din coasta Ta, totodată și băutură și apa iertării ce a izvorât. Ca să mă curățesc cu amândouă, ungându-mă și bând ca o ungere și băutură, Cuvinte, cuvintele Tale cele de viață”.¹⁴⁴ De asemenea, cântările liturgice leagă cunoașterea lui Dumnezeu de primirea acestui izvor dătător de viață: „coasta Ta cea purtătoare de viață revărsându-se ca un izvor din Eden, adapă, Hristoase, Biserica Ta, ca pe un rai cuvântător; de unde împărțindu-se ca la început în patru Evanghelii, adapă lumea, veselind făptura și învățând neamurile să se închine cu credință Împărăției Tale”.¹⁴⁵

Astfel, străpungerea coastei Mântuitorului ni se descoperă a fi un fapt voit și anunțat de Dumnezeu, deoarece el este un act esențial în nașterea Bisericii și în perpetuarea unității ei.

II. Biserica în Hristos și în Duhul Sfânt: scurtă sinteză eclesiologică ioaneică

Evangeliiile, și implicit, Evanghelia după Ioan, nu cuprind referiri ale Mântuitorului la o Biserică preexistentă, ci prezintă însuși procesul nașterii Bisericii. Într-adevăr momentul Cincizecimii este momentul în care Biserica își începe manifestarea văzută în lume, dar zămislirea Bisericii trebuie înțeleasă ca un proces mai lung, care își are debutul în alegerea apostolilor. Interesant este faptul că Sf. Ioan nu folosește în Evanghelia sa termenul *ἐκκλησία*, cu toate că era folosit pentru desemnarea comunității creștine cu mult timp înainte de scrierea Evangheliei a patra,¹⁴⁶ el însuși utilizându-l în alte două scrieri ale sale.¹⁴⁷ Totuși, Evanghelia sa nu face notă discordantă față de celelalte Evanghelii, termenul *ἐκκλησία* fiind aproape absent și din celelalte.¹⁴⁸ Să fie aceasta o dovadă că Mântuitorul a folosit alți termeni pentru desemnarea Bisericii?

Sf. Ioan numește de două ori Biserica prin expresia *Împărăția lui Dumnezeu*, în convorbirea Mântuitorului cu Nicodim (In. 3, 3.5) și o dată o prezintă ca *Împărăție a lui Hristos*, în dialogul cu Pilat (In. 18, 36).

Dincolo de sărăcia terminologică, Evanghelia după Ioan este foarte bogată în prezentări eclesiologice.

Realitatea Bisericii

Ce este Biserica?

Evangelhia după Ioan ne-o prezintă ca pe o realitate ce depășește marginirile acestei lumi. Este o Împărăție ce nu se clădește pe violență și nedreptate. Forta ei

¹⁴⁴ Sf. Andrei Criteanul, *Canonul cel Mare*, în *Triod...*, p. 162.

¹⁴⁵ *Triod...*, p. 611.

¹⁴⁶ Îl găsim folosit în majoritatea cărților Noului Testament, toate fiind anterioare Ev. după Ioan.

¹⁴⁷ În Epistola a III-a Sobornicească a Sf. Ioan de 3 ori și de 20 de ori în Apocalipsă, cf. Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Ecleziologia Noului Testament...*, p. 234.

¹⁴⁸ Este folosit doar de două ori și numai în Evanghelia după Matei.

nu stă în mulțimea și puterea membrilor ei, ci este dată de Cel ce o conduce (In. 18, 36). De aceea, termenul *Împărăție* poate fi înțeles și ca *împărățire, domnie, stăpânire*, înțelegere ce concordă cu viziunea profetilor Vechiului Testament care prezintă mântuirea viitoare ca pe o preluare ce către Dumnezeu a stăpânirii asupra oamenilor și o recunoaștere de către aceștia a lui Dumnezeu ca Domn (Is. 2, 3-4; 9, 5-6; Ier. 3, 17; Iez. 34, 11 ș.u.; Dan. 2, 44; 7, 14; Mih. 4, 2; ș.a.).¹⁴⁹ Biserica Este Împărăția lui Dumnezeu (In. 3, 3.5). El o conduce *cu mână tare*. Dar este și a lui Hristos, căci și El se prezintă și se manifestă ca Împărat. El are origine împărătească prin nașterea Sa din veci din Tatăl (In. 18, 37). Împărăția Sa se fundamentează pe Adevăr, despre care El dă mărturie. (In. 18, 33-37). El este Adevărul (In. 14, 6). De aceea, la baza Împărăției Sale stă propria-I Persoană.

La originea Împărăției Sale stă jertfa Sa de pe cruce. Hristos biruiește prin răstignire, descoperindu-Și slava Sa. Puterea Sa împărătească se impune oricărei încercări de a o ascunde. Pilat însuși, fără voie, se face începătorul propovăduirii universale a demnității împărătești a Mântuitorului în limbile celor trei mari culturi, prin tăblița de deasupra crucii.

Străpungerea coastei lui Iisus, ce izvorăște sânge și apă, devine un act esențial în nașterea Bisericii și perpetuarea unității ei (19, 33-37).

Biserica nu e străină nici de Duhul Sfânt. Pe Acesta, Hristos Îl trimite să continue zidirea Bisericii. El este Duhul Adevărului, Cel ce dă mărturie despre Hristos – Adevărul; dar e și Duhul Tatălui. Biserica devine locul prezenței permanente și personale a Duhului în lume (In. 14,16). Lucrarea Sa în Biserică ne îndreptățește să afirmăm că ea este și Împărăția Duhului Sfânt și deci Împărăția întregii Sfinte Treimi.

Deși este mai presus de lume, Biserica se manifestă în lume, în membrii ei și prin ei.

Membrii Bisericii. Chemarea și primirea lor în Împărăția cerurilor

Încă din primele capitole ale Evangheliei a patra, am văzut conturându-se primele mărturii despre membrii Bisericii. Sfântul Evanghelist Ioan prezintă chemarea apostolilor Andrei, Simon Petru, Filip, Natanael și, implicit, a sa (In. 1, 37-51). Nu Mântuitorul este cel care inițiază acest moment. Sf. Ioan Botezătorul, ca Înaintemergător, este cel care face această pregătire a dorinței oamenilor de a-L cunoaște pe Mesia. El insistă în repetate rânduri să-L descopere pe Iisus ucenicilor săi, Andrei și Ioan, pe care i-a pregătit pentru a-i oferi Lui. El se prezintă ca prieten al Mirelui Hristos (In. 3, 29). El îi înfățișează Mirelui mireasa Sa. Iar momentul începerii nunții lui Hristos cu mireasa Sa, Biserica, este momentul câștigării primului suflet.¹⁵⁰ Cei doi ucenici, mișcați de cuvintele învățătorului lor, Sfântul Ioan Botezătorul, au dorit să-L cunoască pe Iisus și nu doar să-I asculte învățătura. Apoi sunt chemați și ceilalți.

Nimeni nu poate deveni membru al Bisericii decât prin nașterea cea de la sau

¹⁴⁹ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Predici exegetice...*, p. 263.

¹⁵⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 88.

din Dumnezeu (1, 13), adică prin nașterea din apă și din Duh (3, 5). Botezul este ușa de intrare în Împărăția lui Dumnezeu. Prin aceasta, firea umană stricăcioasă se umple de nesticăciune. Ca membri ai Bisericii, nu suntem simpli cetățeni ai Împărăției lui Dumnezeu, ci, prin această naștere – nu după legile firii – primim calitatea de fii. Hristos întemeiază, pentru noi, un popor nou, Poporul lui Dumnezeu, diferit de *lume* (de neamuri) și de evrei, în ciuda originii membrilor lui dintre aceștia (In. 1, 12-13).

Evangelistul ne prezintă câteva caracteristici ale adevăratului ucenic: dorința de a-L afla și de a-L cunoaște pe Hristos (In. 1, 37-39), râvna în cercetarea Scripturilor (In. 1, 45-46), curăția inimii (In. 1, 47), dorința de a câștiga Împărăția lui Dumnezeu și viața veșnică (In. 3, 3.15) etc.

Pe parcursul Evangheliei, membrii Bisericii se individualizează tot mai mult. Sfântul Ioan ni-i prezintă în paralel cu cei ce manifestau o falsă credință: După curățirea Templului, cu ocazia primului Paști serbat de Mântuitorul în activitatea Sa, mulți au crezut în El, datorită minunilor pe care le făcea, dar Iisus nu Se încredea în ei – ne spune Sf. Ioan (In. 2, 23-25) – deoarece, fiind cunoscător al inimilor, știa că au o credință slabă, bazată pe senzorial, care căuta senzationalul. Aceștia nu puteau fi ucenici ai Săi. În opoziție cu aceștia sunt puși Apostolii, care la Nunta din Cana Galileii descoperă slava Mântuitorului și cred în El (In. 2, 11). Fiecare moment de acest fel este de fapt o confirmare și o întărire a credinței lor anterioare, care i-a făcut să-L urmeze. Hristos nu i-a favorizat pe aceștia. Minunile le-a săvârșit în văzul tuturor; cuvintele le-a rostit în auzul tuturor. Dar aceștia își deschid inima spre a-L cunoaște și păstrează în sufletul lor, ca pe un odor de mare pret, cuvintele Lui, chiar dacă pe moment nu le înțeleg (In. 2, 22).

Și unii dintre ucenicii Sf. Ioan Botezătorul sunt puși în opoziție cu ucenicii Mântuitorului, față de care sunt invidioși (3, 25-26). Aceștia nu sunt nici măcar ucenici buni ai învățătorului lor, ale Cărui sfaturi și învățătură nu și le însușesc. Aceasta ne descoperă faptul că nu poți fi membru al Bisericii decât primind pe Hristos prin Duhul Adevărului.

Ucenicii Mântuitorului se deosebesc, încă de la început, de iudei,¹⁵¹ prin mărturisire. Primul mărturisitor și, deci primul ucenic poate fi considerat Sf. Ioan Botezătorul, care-L vestește cu insistență pe Mesia, ca Fiu al lui Dumnezeu: pe Cel din veci, care este plinătatea sfinteniei (1, 27.30), întru Care Se sălășluiește Duhul Sfânt și bună-vrerea Tatălui (1, 32-34); și descoperă esența misiunii Sale: Se va jertfi pentru păcatele lumii (1, 29.36); este Mirele Bisericii (3, 29).

Apostolii, chiar din momentul chemării lor, devin mărturisitori. Andrei îl vestește pe Simon, fratele său: *am găsit pe Mesia* (1, 41). Filip se grăbește să-l cheme pe Natanael, descoperindu-i pe *Acela despre Care au scris Moise în Lege și proorocii* (1, 45). Iar Natanael Îl mărturisește ca Fiu al lui Dumnezeu și ca rege davidic (1, 49). Samarineanca Îl propovăduiește pe Iisus, ca pe Cel ce știe toate; pe Hristos (4, 29), iar samarineni ca pe Mântuitorul lumii (4, 42) etc. Prin toate aceste exemple Sf. Ioan vrea să ne determine și pe noi să ne alăturăm șirului mărturisitorilor Domnului.

¹⁵¹ Termenul tinde să-i desemneze, în Evanghelia după Ioan, pe adversarii Mântuitorului.

Manifestarea văzută a Bisericii

Deși realitate spirituală, Biserica nu este ruptă de lumea materială, ci își face simțită prezența în cadrul ei. Biserica este realitate teandrică. Ea unește pe om și întreaga creație cu Dumnezeu. Ea se manifestă în chip văzut deoarece, membrii ei nu sunt numai duhovnicești, ci și trupești. Pe de altă parte, Biserica, în manifestările ei nu se confundă cu religia iudaică, din rândul căreia și-a recrutat primii membri, cum nu se va identifica nici cu alte religii cu care va intra mai târziu în contact.

Biserica începe să-și definească un cult special, cult oglindit deja în rândurile Evangheliei. Acum se împlinește profeția făcută prin Proorocul Zaharia (14, 21), care anunța dispariția vechilor rânduiei. Biserica are propriul Paști, diferit de al evreilor (In. 2, 13); Hristos înlocuiește Templul din Ierusalim cu Templul Trupului Său, făcându-și templu din firea umană. Închinării sacrificiale exterioare îi ia locul adevărata închinare în Duh și în Adevăr (In. 4, 23); o închinare plină de dragoste, deoarece am cunoscut pe Dumnezeu ca Tată. În locul unei curățiri rituale simbolice, Mântuitorul ne oferă o curățire reală, prin Botez, ca izvor ce curge din coasta Lui străpunsă, născându-ne de sus (In. 3, 3.5). Locul jertfelor sângeroase este luat de unica jertfă a lui Hristos ce se perpetuează prin Sfânta împărtășanie, prin care Hristos ni Se oferă spre mâncare și băutură. Prin toate acestea, noi trăim și trupește cele duhovnicești. Biserica își face simțită prezența în lume, spulberând orice îndoială asupra realității ei.

Aspectul nevăzut al Bisericii

În Evanghelia de la Ioan Biserica este prezentată cu predilecție ca realitate duhovnicească. Evanghelistul dorește să surprindă mai degrabă esența nevăzută decât formele văzute.

Încă din prolog, Biserica este prezentată ca har și adevăr, ce vin de sus prin Iisus Hristos (1, 17). Fiind purtătoarea adevărului revelat, ea luminează pe membrii ei, iar prin har îi sfințește, îi mântuiește, îi îndumnezeiește. Acestea produc viața harică, prelungind viața divină în noi. Expresia acestei prelungiri se vede mai ales în Botez: *de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu* (3, 5); în Pocăință: *dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine* (13, 8); și în Euharistie: *Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, rămâne întru Mine și Eu întru el* (6, 56).¹⁵² Devenim fii ai lui Dumnezeu, părtași cu Hristos la taina mântuirii și în jertfa Sa, concorporali cu Hristos.¹⁵³ Viața de har ne ridică la viața de sus, cerească, la viața veșnică împreună cu Hristos (14, 2-3). Sfântul Ioan nu vorbește nici de Împărăția lui Dumnezeu – o amintește doar în 3, 3-5 – nici de Biserică, dar vorbește permanent de viață, *viața de veci*, etc., arătând prin aceasta esența Împărăției și a Bisericii. *Viața veșnică* este deci echivalentul ioaneic al expresiei *Împărăția cerurilor*.¹⁵⁴ Prin comuniunea cu Hristos, Biserica

¹⁵² Pr. Ioan Mircea, *op. cit.*, p. 85.

¹⁵³ Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, p. 412-413.

¹⁵⁴ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu...*, p. 78.

sădește de pe acum viața veșnică în sufletele noastre, viață care crește și se desvârșește treptat. Viața harică este transmisă de Dumnezeu în noi prin Hristos și prin Duhul Sfânt (5,26; 10,10 cf. 14, 6.16-17.20.23.26; 16, 13). Ne unim cu Hristos și întreolaltă prin trupul și Duhul Lui. Hristos vine în noi trupește, iar Duhul duhovnicește.¹⁵⁵ Prin Hristos avem părtășie cu Tatăl. El este cel ce Îl cunoaște pe Tatăl și îl revelează.

Tăria și durabilitatea Bisericii este dată de biruința crucii (12, 31-33 cf. 16, 11)¹⁵⁶. Hristos se jertfește din iubire, preamărindu-Se prin jertfă și dându-ne posibilitatea să ne preamărim ca jertfe vii împreună cu El (In. 17, 1-5).

Biserica este cerul deschis, unit cu pământul (In. 1,51). Sfântul Ioan prezintă Biserica în termeni matrimoniali, sugerând atmosfera de nuntă, bucuria și iubirea ce caracterizează unirea noastră cu Hristos. Iubirea este modul în care se revelează Hristos, descoperindu-L totodată pe Tatăl. Răspunzând iubirii Lui intrăm în comuniune cu El.

Biserica se constituie ca o relație cu dublu sens, asemenea relației conjugale: căutarea omului de a-L afla pe Dumnezeu; și răspunsul lui Dumnezeu ca permanentă autorevelare plină de iubire sau reciprocitate în dăruirea dragostei.

III. Unitatea Bisericii

Caracteristica esențială a Bisericii este unitatea ei. Aceasta a fost dorită, exprimată și manifestată de Hristos pe tot parcursul activității Sale, dar în mod deosebit în Rugăciunea arhierescă și în Jertfa Sa.

Ontologia unității

Taina unității Bisericii trebuie căutată în însăși taina răscumpărării: Fiul lui Dumnezeu se face om, pentru ca prin Sine să ne împăce cu Dumnezeu. De aceea unitatea Bisericii nu poate fi înafară de Hristos.

Hristos ne revelează în parabole taina unității Bisericii. El se prezintă ca păstorul cel bun dar și ca ușă a oilor, descoperindu-ne grija față de oile Sale: El conduce dar și veghează asupra Bisericii Sale. Prin El ajungem la Tatăl (In. 10, 7-11). Vorbindu-ne despre dorința Sa de a aduna în staulul Său și oile străine, revelează caracterul universal al Bisericii Sale, ce-și are fundamentul în mila Lui față de toți oamenii (In. 10, 16).

Hristos este vița ce dă viață mlădițelor sale. Avem viață atâta timp cât ne păstrăm în viță. Hristos revarsă viața în noi. Păstrându-ne unitatea cu vița devenim mlădițe roditoare. Comuniunea rodește. Rodele sunt deopotrivă ale viței și ale mlădițelor. Hristos este Cel ce rodește în noi (In. 15, 5). Iubirea noastră față de Hristos se manifestă prin credință și împlinirea poruncilor (In. 14, 12.15).

Exegeza Bisericii, începând de la Fer. Augustin, vede în cămașa lui Hristos cea fără cusătură o imagine a dorinței Mântuitorului ca Biserica Sa să rămână

¹⁵⁵ Magistrand Ioan Săbăduș, *op. cit.*, p. 311.

¹⁵⁶ Pr. Ioan Mircea, *op. cit.*, p. 86.

una. Ceea ce n-au făcut soldații, care nu s-au îndurat să sfâșie cămașa, au îndrăznit creștinii, sfâșiind unitatea Bisericii!

Hristos unește prin Sine umanitatea cu Dumnezeu. În El se manifestă taina unității Biserici. De aceea, pentru noi, creștinii, a fi în Hristos, este garanția unității noastre întreolaltă. A rupe unitatea cu Hristos nu înseamnă doar a strica unitatea Bisericii, ci și unitatea cu Biserica; înseamnă a înceta să mai fii din Biserică.

Natura unității

La baza unității adevăratei Biserici stă unitatea Sfintei Treimi: *ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una* (In. 17, 20-21). Iubirea este cea ce unește pe Tatăl cu Fiul și cu Sfântul Duh. Unitatea în iubire a Sfintei Treimi este, deopotrivă, și modelul, dar și esența unității Bisericii. Primind revărsarea iubirii lui Dumnezeu către noi și învățându-ne a-I răspunde cu iubire, intrăm și noi, pe măsura posibilităților firii noastre, în această iubire. Ne facem și noi părtași acestei unități. Apropoiindu-ne de Dumnezeu și trăind în El ne apropiem unii de alții, unindu-ne între noi (In. 17, 20) și dăm tărie unității Bisericii. Unitatea dintre creștini dă tărie propovăduirii lui Hristos în lume (In. 13, 55). Nu putem ajunge în această unitate de iubire cu Dumnezeu și între noi decât prin Hristos și prin Duhul Sfânt. Cine refuză pe Hristos nu poate primi nici pe Duhul Sfânt (In. 14, 17), deoarece prin Hristos am primit pe Duhul și fără jertfa Lui, Duhul n-ar fi venit la noi. Era nevoie ca Hristos să Se jertfească mai întâi, ca să ne curățească de tina păcatelor, pentru ca apoi să primim Sfințirea Duhului. La fel, fără Duhul Sfânt nu avem părtașie cu Tatăl și cu Fiul. Duhul face cunoscut pe Hristos (In. 16, 13-14). Adevărata închinare o aducem Tatălui în Duh și-n Adevăr (In. 4, 23). Primind pe Duhul Sfânt Ce izvorăște din coasta străpunsă a lui Hristos, devenim noi înșine izvor al Duhului Sfânt ce se revarsă către cei din jur, îndrumându-ne către viața veșnică (In. 4, 10-14; 7, 37-38).

Căile de realizare a unității

Un prim pas în realizarea unității Bisericii îl constituie tocmai marea transformare care se produce cu fiecare persoană care devine membră a Bisericii. Existența noastră nu se mărginește doar la apartenența la un anumit grup social, familie etc. Botezul, ca nașterea din apă și din Duh (In. 3, 3.5-6), ne ridică la starea de fii ai lui Dumnezeu (In. 1, 12-13), deci de frați întreolaltă. Ori, membrilor acestei *familii* a lui Dumnezeu le este proprie relația de iubire (In.15, 12-13). Iubirea îi legitimează ca fii ai lui Dumnezeu (In.13, 34-35).

Pentru păstrarea unității noastre cu Biserica, dar și a unității Bisericii, nu este suficientă nașterea noastră de sus. Aceasta trebuie continuată în permanenta punere în lucrare a iubirii prin împlinirea poruncilor (In. 14, 12.15).

Un alt mod de realizare a unității Bisericii este Sfânta Euharistie: *cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru mine și Eu întru el* (In. 6, 56). Ne unim cu Hristos și devenim un trup cu El, dar ne unim și întreolaltă ca cei ce ne împărtășim dintr-o *pâine*. Jertfa Domnului este comparată cu jertfirea mielului pascal. Pe lângă conotațiile euharistice, această imagine este o expresie a unității

Bisericii. Hristos ni Se oferă, unindu-ne, așa cum mielul pascal unea pe toți cei ai casei sau chiar mai multe familii, fiind interzisă împărțirea lui la mai multe case (Ieș. 12, 46). Tot așa și Hristos *se sfârâmă și se împarte, Cel ce se sfârâmă și nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururi și niciodată nu se sfârșește...*¹⁵⁷ fără a se risipi celor dinafara Bisericii.

Numai în Hristos și în Duhul Sfânt Biserica își desăvârșește unitatea.

Concluzie

Unitatea Bisericii este o preocupare majoră a Sfântului Evanghelist Ioan. În ciuda absentei terminologiei ecleziologice din Evanghelia a patra, ea ni-l descoperă pe Sf. Ioan interesat de situația Bisericii. Va fi simțit primejduită unitatea acesteia, de aceea insistă asupra acestei idei. Prin aceasta, Evanghelia sa este cu atât mai actuală astăzi, când Biserica este atât de dezbinată.

Starea în care se află Biserica lui Hristos astăzi ar trebui să provoace întristare fiecărui creștin, așa cum lipsa de unitate aduce durere Mântuitorului. Se cuvine, dar, ca fiecare dintre noi să ne dorim ca Biserica să fie iarăși una și să luptăm pentru refacerea unității ei.

Bibliografie

Ediții ale Sfintei Scripturi

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sf. Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, E.I.B.M., București, 2001;
2. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a P.F.Părinte Teoctist Patriarhul BOR, cu aprobarea Sfântului Sinod, EIBM, București, 1991;
3. *Biblia comentată – Noul Testament*, I.P.S. Bartolomeu Anania, EIBM, București, 1993;
4. *Novum Testamentum Graece et Latine*, ediția Nestle-Aland, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1994;
5. *Biblia Hebraica Stuttgartensia, Ediția a cincea revizuită de A. Schenker*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1997.

Lucrări patristice și cărți liturgice

1. *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*, Ed. Renașterea, Cluj, 2001;
2. Sf. Chiril al Alexandriei, *Scrieri, Partea a patra, Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, traducere, introducere și note de Preot Profesor Dumitru Stăniloae, în PSB, vol. 41, EIBM., București, 2000;

¹⁵⁷ Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, Ed. Renașterea, Cluj, 2001, p. 80.

3. Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentar la Evanghelia de la Ioan*, traducere din limba franceză de Diacon Gheorghe Băbuț, Editura „Pelerinul Român”, Oradea, 1997 ;
4. Origen, *Scrieri alese II, Comentariul la Evanghelia după Ioan*, trad. de Pr. Prof. T. Bodogae, Pr. Prof. N. Neaga și Zorica Lațcu, în P.S.B., vol. 7, EIBM, București, 1982;
5. *Penticostar*, EIBM, București, 1988;
6. Sf. Simeon Noul Teolog, *Întîia cuvîntare morală*, în *Filocalia*, vol. VI, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, EIBM, București, 1977;
7. *Triod*, EIBM., București, 2000.

Dicționare

1. Carrez, Maurice și François Morel, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, trad. de Gheorghe Badea, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999, 323p.
2. Dicționar ebraic-român, „Sinai” Publishing Tel-Aviv, 1986.

Lucrări, studii și articole

1. Anania, I.P.S. Bartolomeu, note la *Biblia comentată – Noul Testament*, București, 1993;
2. Basarab, Magistrand Mircea, *Sărbătoarea Corturilor și interpretarea ei în creștinism*, art. în „ST”, Seria a II-a, Anul XII, 1960, nr. 5-6;
3. Buttrick, George Arthur & co., *The Interpreter's Bible. The Holy Scriptures, in the King James and revised standard versions with general articles and introduction, exegesis, exposition for each book of the Bible, in twelve volumes*, vol. VIII, Abingdon, Nashville, 1980;
4. Constantinescu, Pr. I., *Parabola Păstorului Celui Bun (Ioan X,1-18) –Comentar*, art. în „GB”, Anul XLIII, 1984, nr. 7-9 ;
5. Cullmann, Oscar, *Noul Testament*, trad. de Cristian Preda, Ed. Humanitas, București, 1993;
6. Fillion, L. Cl. *La Saint Bible, texte de la Vulgate, traduction francaise en regard avec commentaire, Evangile Selon S. Jean, Introduction critique et commentaire*, traducerea în franceză de Bayle, P. Lethielleux, Libraire – editeur, Paris, 1925;
7. Fruma, Dr. Ioan și Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu, *Procesul Mântuitorului. Studiu juridic și teologic*, Sibiu, 1945;
8. Henry, Michel, *Eu sunt Adevărul, Pentru o filozofie a creștinismului*, Prezentare și traducere de Diacon Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000, 367 p.;
9. Husarciuc, Gheorghe, *Valoarea liturgică și teologică a innografeii Penticostarului*, Teză de licență, (tehnoredactată), Sibiu, 1999;
10. Idem, *Elemente liturgice în Evanghelia după Ioan*, Disertație, (tehnoredactată), Sibiu, 2000, 100 p.;
11. Kesich, V., *L'image du Christ dans l'Evangile. L'Eglise et la critique moderne, cap. 4. Cronologie și teologie în Evanghelie*, apud. Pr. Prof. Vasile Mihoc, *Curs de master* (manuscris), 1999- 2000;

12. Lepin, M., *La valeur historique du Quatrieme Evangile*, Letouzey et Ane Editeurs, Paris, 1910, vol. I, 648 p.;
13. Manoilescu Dinu, Natalia, *Iisus Hristos Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii*, vol. 1-2, Editura Bizantină, Buc., 460 Â 495p.;
14. Merlier, Octave, *Le Quatrieme Evangile, vol. II – Generalites, La Question Joannique*, Teză de doctorat în litere, la Facultatea de Litere a Universității din Paris, Athena, 1961, 484 p.;
15. Mihoc, Pr. Prof. Dr. Vasile, Asist. Drd. Daniel Mihoc, Drd. Ioan Mihoc, *Introducere în Studiul Noului Testament, vol.I*, ediția a II-a, Ed. Teofania, Sibiu, 2001, 175 p.;
16. Mihoc, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Nașterea de sus*, Ed. „Oastea Domnului”, Sibiu, 1996, 92 p.;
17. Idem, *Ecleziologia Noului Testament*, în S.T., Seria II-a, Anul XXIX, 1977, nr. 3-4, pp. 232-262;
18. Idem, *Meditații la Evangheliile duminicilor Triodului și Penticostarului*, Ed. Teofania, Sibiu, 2003;
19. Idem, *Predici exegetice la Duminicile de peste an*, Ed. Teofania, Sibiu, 2001;
20. Idem, *Procesul Mântuitorului*, Editura Teofania, Sibiu, 2001;
21. Idem, *Sf. Evanghelie de la Ioan (III)*, art. în „Iisus Biruitorul”, Anul VI, 1995, nr. 5;
22. Idem, *Sfânta Evanghelie de la Ioan. Introducere și comentariu*, Vol. I, Ed. Teofania, Sibiu, 2003;
23. Idem, *Sfânta Evanghelie de la Ioan*, în „Iisus Biruitorul” Anul VI 1995, nr.3;
24. Idem, *Sf. Ioan Teologul (VII/3)*, art. în „Iisus Biruitorul”, Anul VIII, nr.4;
25. Mircea, Magistrand Pr. Ioan, *Învățătura despre Biserică în Evanghelie, privită interconfesional*, în „Ort.”, Anul VII, 1955, nr. 1, pp. 72-100;
26. Săbăduș, Magistrand Ioan, *Ecleziologia în scrierile Sf. Ap. și Evanghelist Ioan*, art. în „Ort.”, Anul XVII, 1965, nr. 3, pp. 308-325;
27. Scott, Rev. Frank, *The Preacher's Complete Homiletic Commentary on the Gospel According to St. John*, Baker Books, 1996, pp. 422-423;
28. Sloyan, Gerard S., *Interpretation a Bible Comentary for Teaching and Preaching, John*, John Knox Press, Atlanta, 1988, 239 p.

Unity of the Church in the Truth of Christ and in the Holy Spirit in the Gospel of John

The author of the theological research “Unity of the Church in the Truth of Christ and in the Holy Spirit in the Gospel of John” presents the main aspects of the Church in the theology of Saint John. The Unity of the Church is a major preoccupation of Saint John the Theologian. Despite the lack of ecclesiological terminology in the fourth Gospel, Saint John is interested in the doctrine of the Church. The present status of the disunity in the Church of Christ is a pain of Christ and a pain for every believer. The author analyses the call for apostleship in the Gospel of John, the wedding of Cana, the care of Christ for the Temple (John 2, 13-25), the talk with Nicodem and with the woman of Samaria, the eucharistic sermon and the multiplication of bread, Jesus the Good Shepherd et caetera to emphasise the care of Christ for His Church that is His Body in his extension throughout the world.